

RUDAR

Celje - skladišče

D-Per
65/1976

5000013530,4

COBISS

GLASILO KOLEKTIVA
RUDARSKO-ELEKTROENERGETSKEGA KOMBINATA VELENJE

LETO X

PONEDELJEK, 6. SEPTEMBRA 1976

ŠTEVILKA 4

Črni dan za naš kolektiv, za našo dolino ...

Delal se je novi dan. Devetindvajseti julij devetnajsto šestinsedemdesetega. V režnju našega časa. Drugod v svetu, dalj bi bili, bolj bi čas bil drug. Bolj bi se razlikoval od našega, od tvojega, od mojega. Vendar, kdo je v tistem hipu premišljeval o času. Kdo je pogledal in odbral — ena petindvajset? Podzemski svet se je brezčuten zganil v lastni teži. V enem svojih kotov je na nič hudega sluteče zlll svojo brezčutnost in brezčasnost — grozo. Lojz! Jaka! Franc! In Mirko! Ni jih več. Moj, tvoj čas, naš čas teče dalje. Njihovi so se iztekli ...

Alojz Lipnik

Jakob Podgoršek

Franc Polak

Mirko Zlatarek

Alojz Lipnik iz Šlandrove 12, Velenje. Rodil se je 18. junija 1934 v Pustiki, celjsko področje. Delal je v splošnem gradbenem podjetju Beton Ljubljana, rudniku rjavega premoga Zabukovca, rudniku rjavega premoga Trbovlje—Hrastnik in od 26. avgusta 1961 v našem rudniku. Ob delu v rudnikih se je usposobil za učnega in kvalificiranega rudarja kopača. Nazadnje je bil vodja čela.

Bil je pošten in dober delavec tudi pri družbenopolitičnem delu. V zadnji mandatni dobi je bil podpredsednik delavskega sveta TOZD in delegat v delavskem svetu REK Velenje. Leta 1959 so ga v Hrastniku sprejeli med komuniste.

Leta 1958 se je poročil z Jožico Šeško, rojeno v Podgorju, novomeško področje. Svoji družini bi imel dograditi že do-dobra izgrajeno hišo.

Očeta je izgubil šestnajstletni Branko.

Jakob Podgoršek z Raven 129, Šoštanj. Rodil se je 28. avgusta 1940 v Vodica, celjsko področje. Delal je v Savinjski tovarni opeke Žalec, Hmezd Žalec, Kovinskem podjetju Žalec in od 2. avgusta 1962 dalje v našem rudniku. Ob delu v našem rudniku se je usposobil za učnega in kvalificiranega rudarja kopača.

Leta 1963 se je poročil z Jožico Hriberšek, rojeno na Ravnah pri Šoštanju.

Izgubili smo klenega in vedrega rudarja, njegova družina glavno oporo, majhna kmetija, kamor se je priženil in z družino na njej živel, pa skrbnega gospodarja.

Brez očeta so ostali otroci Jurij, rojen leta 1964, Bernarda, rojena leta 1965, in Irena, rojena leta 1966.

Franc Polak iz Škal 50, Velenje. Rodil se je 29. marca 1930 v Škalah. Skoz in skoz, od 25. februarja 1954, je delal pri rudniku. Domala ves čas v jami. Ob delu se je usposobil za učnega in kvalificiranega rudarja kopača, nato pa še za strelca. Strelec je bil zadnjih enajst let. Dober strelec, mojster v svoji stroki. Nemara tudi zato, ker ni štel minut, kadar je zaradi strokovnih posvetov bilo treba podaljšati obvezni delavnik.

Leta 1953 se je poročil z Ivano Jerič, rojeno v Podgorju, celjsko področje.

Pripravljaj se je na preselitev in graditev novega doma, ker bo tudi zdajšnji dom Polakovih doletela usoda velenjskih domačij, pod katerimi so za izkoriščanje predvidene zaloge lignita.

Očeta sta izgubila hči Sonja, rojena leta 1954, in sin Boris, rojen leta 1955.

Mirko Zlatarek iz Jenkove 18, Velenje. Rodil se je 3. aprila 1937 v Šandrovcu, Hrvatska. Delal je v železniških kurilnicah na Jesenicah, Kranjskem gradbenem podjetju Kranj, gradbenem podjetju Gradis Grosuplje, gradbenem podjetju Tehnika Ljubljana, SGP Hrastnik, obrtno gradbeno-proizvodnem podjetju Oljka Šmartno ob Paki, splošnem gradbenem podjetju Vegrad Velenje, pri zasebnikih Francu Hočevanju, Janku Mehu in Emi Meh v Velenju ter naposled tretjič v našem rudniku.

V našem rudniku je delal prvič med 3. marcem in 15. decembrom 1964, drugič med 16. aprilom 1965 in 28. aprilom 1967, nazadnje pa od 4. maja 1973 dalje.

Drugič ni odšel od nas po svoji volji. Odšel je kot žrtev krize v našem premogovništvu. Obenem z desetimi in desetinami naših delavcev z razmeroma kratko delovno dobo je moral prekrizati načrte za delo in življenje med našimi rudarji.

Med zaposlitvami je napredoval do PK tesarja.

Leta 1965 se je poročil z Vero Kamenicki, rojeno v Dolnjih Andrijevcih, Hrvatska.

Izgubili smo dobrega delavca, otroci Zdravko, rojen leta 1966, Snežana, rojena leta 1968, in Romana, rojena leta 1973, pa očeta.

Nasilna smrt Lojza, Jaka, Franca in Mirka je globoko prizadela veliko ljudi in organizacij. Sožalje s svojci in sodelavci preminulih kakor tudi s celotnim kolektivom naše delovne organizacije je odjeknilo od vseh strani. Sožalno brzojavko so med prvimi poslali:

- Andrej Marinc;
- Družbenopolitične organizacije občine Velenje;
- Družbenopolitične organizacije ŽTP-Železniško gospodarstvo Ljubljana;
- Edvard Kardelj;
- Franc Leskošek — Luka;
- Geološki zavod Ljubljana;
- Ivan Atelšek, generalni direktor Gorenja;
- Istrski premogovniki Raša Labin;
- Izvršni svet SOB Velenje;
- Izvršni svet SR Slovenije;
- Janez Strniša, direktor SOZD EGS;
- Kolektiv Interkomerca Beograd;
- Kolektiv Kamnika Kamnik;
- Kurivo Ljubljana;
- Kurivo-prodaja Ljubljana;
- Marjan Breclj;
- Medobčinski svet SZDL Celje;
- Medobčinski svet ZSS Celje;
- Medobčinski svet ZKS Celje — Janez Zahraštnek;
- Omnikomerc Beograd;
- Predsednik republiškega komiteja za energetiko Drago Petrovič;
- Predsednik SOB Velenje Nesti Žgank;
- Predstavništvo Energoinvesta Ljubljana;
- Premogovniki Ivanec — sektor trgovine Plamen;
- Poslovno združenje za energetiko;
- Rapid Beograd;
- REK Zasavje Trbovlje;
- Republiška konferenca SZDL — Mitja Ribičič;
- Republiški odbor Sindikata delavcev energetike in premogovništva SR Slovenije;
- Rudarji Titovih rudnikov Kreka—Banovići in generalni direktor rudnikov Alija Isaković;
- Rudarski inštitut Ljubljana;
- Rudarsko-energetskoindustrijski kombinat Kolubara;
- Rudar Zagreb;

— Rudnik Kanižarica;
 — Rudnik Kaolina Črna;
 — Rudnik Kočevje;
 — Rudnik Mežica;
 — Rudnik Senovo;
 — Rudnik živega srebra Idrija;
 — Sekretar rudnika Zagorje Emil Štern;
 — Serviserji in uslužbenci Gorenja iz Vojvodine;
 — SIŽ Doboj;
 — SOB in družbenopolitične organizacije občine Slovenj Gradec;
 — STT Trbovlje;
 — Svet občin celjskega območja;
 — Tehnoimpex Ljubljana;
 — TGO Gorenje Velenje;
 — Tomos Koper;
 — TOZD Montanistika pri univerzi v Ljubljani;
 — Veletekstil Ljubljana;
 — Zasavske elektrarne Ljubljana;
 — Združenje rudnikov premoga Jugoslavije Beograd;
 — Združenje sindikatov Zagorje;
 — Zveza sindikatov Jugoslavije Beograd;
 — Zveza sindikatov Slovenije — Janez Barborič;
 — Zvezni odbor Sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije Beograd.

Rane, ki jih je vsekali podzemski svet 29. julija 1976 ob 1.25 na čelu A na koti — 10 metrov vzhodnega polja jame Preloge se ne bodo zacelile nikoli. Skelele bodo in se oglašale, ko bo v globočinah, kjer je kdaj rudaril šaleški rudar, že vse mirno. Vendar ne kot klic, naj se človek odpove neznanemu, temveč kot opomin, za kakšno ceno je človeštvo lahko postajalo vse bolj človeško in kdo vse so resnični heroji na poti človeka kvišku ...

Uredništvo

Spomini na prijatelja Jakoba Podgorška

V Velenje nas je veliko prišlo iz drugih krajev. Jakob se je priselil iz okolice Celja; da bi rudaril, da bi dolini prispeval svoj delež za lepšo in boljše bodočnost, le-to pa zagotovil tudi svoji družini.

Njegove misli in besede so bile vedno bolj ali manj posvečene njegovim bližnjim. Ljubil je svoje domače! Bil je dober mož svoji ženi Pepci, skrben oče svojim trem otrokom — Jurčku, Bernardki in Ireni, pozoren zet tašče Mici. Ti so mu bili v posebno veselje.

Čeprav se je večkrat vračal z dela v jami utrujen, si je vedno vzel čas za vse domače. Pa ne samo za svoje bližnje! Tudi do sosedov in drugih krajanov ni bil nikoli brezbrizen.

Zato ni čudno, da so ga vsi krajanje imeli radi in ga spoštovali. To so mu tudi dokazali, ko so ga izbrali za člana odbora krajevne skupnosti. In ni jim bilo žal, saj Jakob je bil vreden zaupanja!

Rad je imel vse ljudi. Le kisli obrazi mu niso bili pogodu. Bolj so mu ugajali duhoviteži, saj je bil tudi sam vesele narave. Vsakič, ko sva se srečala, je bil nasmejan. Vedno me je vabil: "Karel, pridi k meni, se bova kaj pogovorila! In skupaj se bomo malo nasmejali ..."

Ko je bilo treba, pa je bil Jakob resen in prizadeven; še posebno, ko je ustvarjal kaj novega. Na domačiji, kamor se je priženil, je že marsikaj obnovil in posodobil. Vedno pa je snoval še kaj boljšega. Hotel je obnoviti svoje domače ognjišče, a kruta usoda je pokopala njegove načrte ...

Spominjam se, kako mi je na sprehodu po kmetiji na Ravnah pri Šoštanju, kjer je živel in gospodaril s svojo družino, razkazoval sadove skupnega dela. Pokazal mi je nov traktor pa kosilnico, prenovljen kozolec in napajalna korita v hlevu.

"Vidiš, prijatelj, tudi živina mora imeti, kar ji pripada", je govoril. "Saj, kadar je žejna, ne more prositi za vodo kot mi, ljudje!"

Potem je še dodal: "Poglej, prijatelj moj, to, kar vidiš, bo nekoč naše! Ne samo za mene in ženo, tudi za otroke bo vsega dovolj."

Čeprav sem ga zelo dobro poznal, mi je vse to še bolj govorilo, da je Jakob res odprtega srca ...

Bil je moj edini resnični prijatelj — ne samo prijatelj, celo "brat" bi ga lahko imenoval. Velikokrat, ko sem delal še kot vratar pri glavnem vhodu na jašku Preloge in sta se me lotevala otožnost ter obup zaradi žaljivega obnašanja posameznikov, me je Jaka — kakor sem ga klical — znal potolažiti. Ko je prišel na delo, me je običajno vprašal: "Kaj je, Karel, zakaj si žalosten? Kaj te teži?" In ko sem mu potožil o svojih tegobah, je vedno bodrilno odvrnil: "Ne delaj si skrbi, prijatelj! Tudi to bo minilo. Posijalo bo sonce tudi zate. Tisti pa, ki te sedaj zafrkavajo, bodo že spoznali, da so nespametno in nesramno ravnali s teboj ..."

Take in podobne besede prijatelja Jaka so mi vlivale nove moči — pa tudi zaupanje v dobroto. Še veliko dobrih del in dejanj, ki jih je Jaka storil zame in še za marsikoga drugega v naši dolini, bi lahko naštel. Vendar vse to nič ne pomaga: dobrega prijatelja Jaka ni več med nami. Ostali so le spomini na veselega, nasmejanega in dobrosrčnega tovariša, katere bom vedno obujal.

Karel Pintarič,
Rudarska 2, Velenje

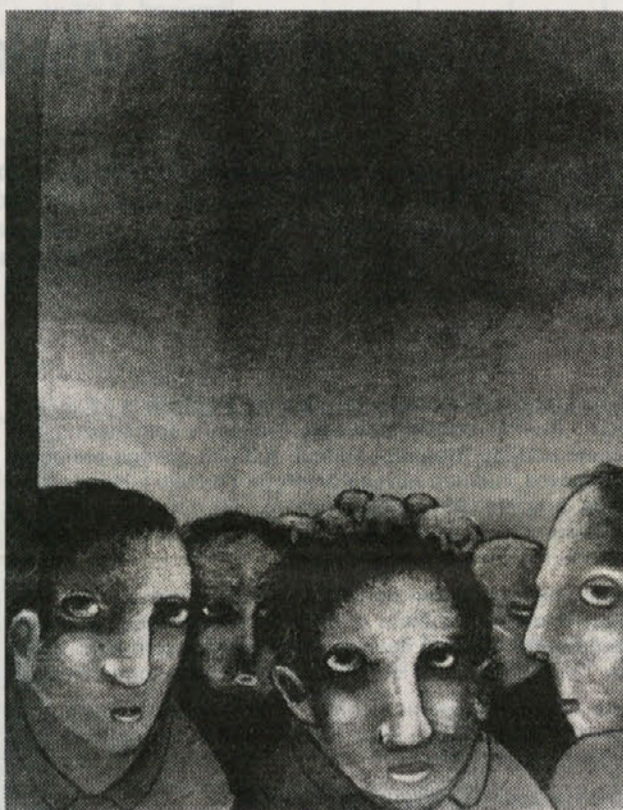
Rudarji in rudarjenje v očeh učencev iz osnovne šole "Anton Aškerc"

Vesna FERDER

Rudnik, rudnik . . .

Rudnik, rudnik! Vsak dan ista beseda, ki se razlega po naši celi dolini. Marsikateri ženi ob tej besedi padejo v oči solze težkih in hudih spominov, naj si bo to na sina ali moža.

Sedim in premišljam ... saj to mora biti jama z velikim žrelom, okrašenim z najlepšimi cvetovi mater.

Z razstave del slikarske kolonije Izlake — Zagorje ob 3. juliju v knjižnici Velenje — JOŽE TISNIKAR: Rudarji, olje

Ti cvetovi nikoli ne povesejo glav in se iz dneva v dan izmenično srečujejo ob skromni, vendar zlata vredni besedi: "SREČNO!"

Njim, rudarjem, na obrazih sije smehljaj, ki ga vsi spoštujemo in občudujemo, saj se jim lesketa kot najbolj sveže kapljice potoka. Cilj vseh rudarjev je, da nasitijo lačna usteca svojih otrok in se borijo za vsako drobtinico kruha.

Ti, velika jama, dovoli svojim, da izkoriščajo tvoje bogastvo, saj le tako bodo lahko preživeli sebe in svoje družine ter zrlili na svojo domovino z odprtimi očmi.

Nevenka GOLČAR

Vedno več naših rudarjev je iz drugih republik

Rudarstvo je že zelo staro. Rudniki so že dolga tisočletja. Včasih so v njih delali zelo primitivno, zato so potrebovali veliko časa, preden je podzemsko bogastvo prišlo na svetlo. Vse so kopali z rokami in rudo ali premog izvažali z vozički. To je bilo tudi zelo naporno. Rudarji so delali za malo denarja tudi po cele dneve. Težko so preživljali svoje družine.

Danes imajo rudarji že boljše pogoje za delo, čeprav so globoko pod zemljo še vedno v nevarnosti. Že zelo zgodaj zjutraj morajo vstati in oditi na delo. Pod zemljo kopljejo, podpirajo in minirajo in so vedno v nevarnosti za svoje življenje, kajti v jami jim lahko vdre voda, zasuje jih lahko premog, lahko pa pride tudi do eksplozije jamskih plinov. Na ta način je izgubilo življenje že mnogo rudarjev.

Za rudarski poklic se zato odloča vedno manj naših fantov in vedno več jih je treba privabljeti iz drugih republik naše domovine.

Vsem rudarjem želim veliko uspeha in jim čestitam za pogum.

SREČNO!

Irena GOLOB

Spomini na grenki kruh

Ko je bil moj dedek še mlad, je bil rudar. To je bilo med obema vojnoma. Vedno sem ga nadlegovala, naj mi pripoveduje o tistih časih. Nekoč, neki zimski večer, ko sva bila sama, se je omehčal in ustregel moji prošnji. Sedel je na gugalniku, se pozibaval in čakal, kdaj bom pripravljena za poslušanje.

Počasi, z otožnim glasom je začel.

"Da, takrat sem bil še mlad, močan in poln volje. Po I. svetovni vojni je bila v deželi velika revščina. Moral sem se zaposliti v rudniku. V začetku me je bilo groza, ko sem odhajal v črni jašek, ki je zijal v beli dan kot brezno. V jami me je dušilo. Misli sem že zapustiti delo, a imel sem družino, kopico lačnih otrok. Potem sem se kar navadil. S svojimi močnimi rokami sem vihtel kramp in ves sajast in blaten nalagal premog v vozičke. Po cele dneve sem delal, kolikor sem zmogel. Zvečer sem bil truden. S težkimi koraki in umazanimi žuljavimi rokami sem prišel domov. Ob koncu tedna sem dobil plačo. Bilo je le nekaj malega. Komaj za košček kruha.

Nekoč smo stavkali, vendar nam ta stavka ni prav uspela. Le mezdo so malo povišali. Nesreče so bile kaj pogoste. Veliko rudarjev je izgubilo življenje. Takrat je pri nas domovala revščina, lakota, jetika ..."

Obmolknil je. Z odprtimi usti sem zrla vanj. V očeh so se mu bleščale solze. Bala sem se, da bo nehal pripovedovati. Vendar je znova začel. Govoril je čisto tiho.

"Nekoč nam je rov zalila voda. Motno, blatno smo jo črpali iz jaška z vedri. Zelo dolgo smo jo črpali. Lastnik rudnika pa ni hotel našega dela plačati. Misli je, da smo vdora vode krivi sami. Res, hudo je bilo v tistih časih, in vesel sem, da je zdaj drugače."

Tako sem bila zatopljena v misli, da nisem videla mame, kako je vstopila. Oglašale so se mi naslednje njene besede, ki mi jih je vedno govorila.

"Bila sem še majhna. Doma nas je bilo veliko. Lačni smo mamo terjali za kruh. Spominjam se, kako je nekoč oče s trudnimi koraki vstopil v izbo. Na mizi je brlela petrolejka. Mi smo čepeli za pečjo, lačni in zakrpani. Stopil je k nam. Stegnil je žuljave roke. V njih se je svetil kruh. Malo ga je bilo, a mi smo ga gledali z velikimi, kruha željnimi očmi. V očetovih očeh pa je bil čuden lesk in na ustnicah mu je igral trpek smehljaj."

Julija GUBENŠEK

Srečno!

Na tabli pred stavbo piše "RUDNIK LIGNITA VELENJE". Zunaj, za ograjo, je velik prostor, kjer je vsak dan polno avtomobilov. Ustavim se in premišljam.

Pod to stavbo, pod tem napisom teče delo rudarjev. Težko delo. Delo, ki je polno bridkosti. Delo, ki je kruto. Delo, ki se za mnoge rudarje prekmalu konča. Vsak dan kopljejo v jami mladi fantje, kopljejo očetje enega, dveh in več otrok. Vsak dan vrtajo s stroji v premog. Vsak dan se v prašni temi jame dušijo in potijo, a vendar z veseljem in nasmejanega obraza vrtajo s stroji, ki brne kot brzostrelke in rijejo še dlje, še globlje v podzemlje za dragocenim lignitom.

Delo bo kmalu končano in iz jame prično prihajati rudarji. Z njihovega obraza lahko preberem, da so zadovoljni, da so srečni, ker so ta dan veliko naredili. Počasi, drug za drugim odhajajo v kopalnico, da se uredijo in osvežijo. Iz daljave zaslišim njihov utrujeni, a vedri "SREČNO!"

Med rudarji, ki prihajajo iz jame, opazim kakih štirideset let starega rudarja. Sledim njegovemu skrbnemu pogledu. Nekoga išče in tistega iščem tudi jaz, čeprav ne vem, kdo je. Med rudarji, ki odhajajo v jamo, opazim zelo mladega fanta. Mogoče je to njegov sin, nečak; ne vem.

Rudarja si toplo sežeta v roki. "SREČNO!" si dahneta prav počasi. "SREČNO, OČE!" še enkrat ponovi fant. Na njegovem obrazu se je zarisala skrb. Potem se oba počasi obrneta in odideta vsak na svojo stran. Oče v umivalnico, sin v jamo. Oče se še enkrat ustavi in pogleda za sinom. Zamišljeno stopa za tovariši. "Srečno, Tona!" spotoma pozdravi tovariš. "Srečno!" mu odgovori, čeprav se tega ne zaveda.

Počasi odhajam in v glavi mi še vedno odmeva tisti topli "SREČNO!", s katerim sta se pozdravila rudarja, oče in sin, s katerim se tudi mi pozdravljamo vsak dan, vsako uro in minuto.

Srečno!

Cvetka KMETIČ

Rudar ve, da je zdaj svoboden

Velenje je mlado rudarsko mesto, čeprav naš rudnik obstaja že celo stoletje. Vanj naši očetje rudarji hodijo delat vsak dan. Njihovo delo je zelo naporno. Dan za dnem se plazijo po temnih rovi in kopljejo premog, da imamo elektriko, da nas ne zebe, da tečejo stroji, da živimo v toplih domovih. Dan za dnem jim curlja znoj s čela. K premagovanju naporov in pridnosti jih žene ljubezen do njihovih žena in otrok. Rudarji vedo, za koga delajo. Vedo, da delajo za nas vse, zase, za svoje družine, in so srečni, ker njihovi sinovi in hčere niso lačni, temveč imajo kruh, dom in vse drugo, kar potrebujejo.

Čas teče in teče in s časom se spreminja tudi način dela. Človek je izumil stroje, ki mu pomagajo pri delu. A čeprav je človek že tako pameten, se mu še ni posrečilo, da bi zamenjal rudarje pod zemljo s strojem. Ni se mu še posrečilo, da bi namesto naših očetov stroj opravljal delo pod zemljo. Res je, da je izumil precej varnostnih in delovnih naprav in z njimi olajšal napore rudarjev, vendar pri delu pod zemljo je še vedno odločilen človek.

V primerjavi s časi, ko so hodili na delo v rudnik naši pradedje, pa so se razmere vendarle močno izboljšale. Takrat so

Oče Temnikar je prišel domov potrta, obenem pa so mu iz oči švigali bliski jeze. Molče je sedel na razmajani stol, ki je pod njegovo težo glasno zaškripal.

"V rudnik bo moral!"

"Kdo, pa ne da naš Peter?" je vzkliknila mati, ki je na tihem le upala, da ne misli Petra.

"Da, prav on. Ta zverina si je to izmislil. Pravi, da mu primanjkuje 'delovne sile'."

Vsi so bili žalostni, obupani nad bedo in nemočjo, da bi se temu sami uprli.

Dolgo časa so molčali, kot da nekaj premišljujejo. Nazadnje je oče Franc spregovoril: "Grem, zvečer se vrnem!" Zaprl je vrata, da se je stresla vsa hiša. Niso vedeli, kam je šel. Nihče ga tudi ni vprašal. Mirno so sedeli in strmeli predse. Le mala Marica je od časa do časa spregovorila kaj nerazumljivega.

Naslednji dan je bila stavka. Zahtevali so višje plače in stanovanja, ki bi zamenjala nezdrave luknje, v katerih so živeli. Glavno pa je bilo: otroci ne smejo delati v rudniku, v katerem se druga za drugo oglašajo sirene, ki naznanjajo nesreče!

Toda malopridni Brglez ni hotel o tem nič slišati. Trdno se je držal svojega sklepa in ni hotel popustiti. Dolgo so družine stradale. Nekega dne pa je pred Brglezovim rudnikom stala vojska, ki je na njegov ukaz odprla ogenj na može, že-

Vsako leto, ko rudarji praznujejo svoj dan, se v Velenju vrstijo slovesnosti in na vsakem koraku slišiš "Srečno!", njihov pozdrav, ki naj se jim še bolj uresničuje.

Iztok PODKRIŽNIK

Potrebna sta bila trdo delo in borba

Rudarstvo je ena najstarejših pridobivalnih panog. Prvi so uporabljali podzemsko goriva Kitajci; že več stoletij pred našim štetjem.

Skraja je bilo delo v rudnikih zelo težko, saj niso imeli primerne orodja in strojev, svetili pa so si s svečami. S stoletji razvoja se je vse izboljšalo, vendar v rudnikih je bilo vedno mnogo nesreč, zato se je za delo v njih prostovoljno odločalo le malo ljudi. Tudi zračenje je bilo v rudnikih nevarno, posebno v večjih globinah, saj so dolgo poznali le prirodno zračenje, to pa je bilo prešibko. Šele z izumom prvih zračilnih naprav, ki so jih poganjali ljudje, živali in pozneje voda ali veter, se je to malo izboljšalo. Za zračenje v rudnikih so najprej uporabljali različne mehove. Toda s temi napravami še niso mogli preprečevati nesreč, ki so jih povzročali strupeni in eksplozivni jamski plini. Do priprave in načinov za zaščito pred temi plini so prišli šele v prejšnjem stoletju. Zdaj je že veliko teh naprav in zaščitnih sredstev. Vsak rudar mora poleg delovne obleke, obutve, čelade in naglavne svetilke nositi še aparat za zaščito pred strupenimi plini, naprav in načinov za skupno zaščito pred jamskimi plini pa je cela vrsta.

Tudi podpiranje in odkopavanje v jami se je zelo izboljšalo. Lesene podpornike in stropnike so zamenjali jekleni. Ročne naprave za odkopavanje izpodrivajo stroji. Zato rudarji nakopljejo mnogo več kot prej. Imajo tudi boljša dvigala za pot v rudnik in iz njega pa boljše plače, lepa in zdrava stanovanja in tudi svoja letovišča. Čisto drugače je organizirano tudi zdravstvo in drugo. Vsega tega prej niso imeli, ker so rudniki in oblast bili v rokah kapitalistov, zdaj pa so v rokah tistih, ki delajo. Pot do tega pa ni bila lahka. Potrebna sta bila trdo delo in borba.

Prispevkom učencev na rob

Že v prejšnji številki Rudarja je izšlo nekaj otroških prispevkov o rudarjih in rudarjenju. Poslali so jih učenci iz osnovne šole "Gustav Šilih" in posebne osnovne šole Velenje. Zdaj smo objavili še podobne spise učencev iz osnovne šole "Anton Aškerc". Vendar s tem sodelovanja velenjske šolske mladine pri našem glasilu ne bomo prekinili. Na pobudo uredniškega odbora glasila in komisije za pripravo proslave letošnjega 3. julija v Velenju ga bomo skušali še poglobiti in razširiti. Pritegniti bi bilo treba najmanj še di-jake in študente iz RŠC. In to ne le k razgrinjanju njihovih splošnih pogledov na rudarje in rudarjenje, temveč tudi njihovih osebnih interesov in pričakovanj. Bolj zanimati pa nas bodo morali tudi drobni šolski problemi mladine v velenjskih šolah in izobraževalna problematika nasploh, saj je od nje odvisno, kakšna generacija nas bo nasledila.

Na primer, prav malo vemo, na kakšne načine in kako poteka vzgoja samoupravljanja v šolah, kaj mladina pri tej vzgoji resnično pridobi in ji zato po zaposlitvi ni treba ponavljati na nekaterih "seminarjih", ki organizacije združenega dela veljajo ne le precej denarja, ampak tudi ure in ure delovnega časa, ki bi ga lahko izkoristile za proizvodno delo.

Zelo slabo poznamo tudi prostorske in kadrovske zmogljivosti naših šol. Denimo, na proslavi konca šolskega leta 1975/76 v osnovni šoli "Anton Aškerc" smo slišali, da prostorske zmogljivosti te šole dopoldne in popoldne okupira redni pouk in da zato svobodnih, izvenšolskih aktivnosti učencev skoraj ne morejo organizirati. Ob tem je seveda za to šolo vsako načrtovanje prehoda na celodnevno bivanje učencev v šoli, ki je v središču prizadevanja našega šolstva, lahko zgolj "pobožna" želja.

Če se še nekoliko pomudimo pri tej proslavi, pa bi kazalo povedati, da so njeni prireditelji, učenci in vodstvo šole, ter gostje iz občinskih organov na njej dali vedeti, da je ta šola v preteklem šolskem letu vendarle dobro delala. Kakor smo slišali, še zlasti zaslužita pohvalo organizacija ZSM in podmladek Rdečega križa na šoli. Povedali so tudi, da učenci sami vodijo šolsko knjižnico in obveščanje po zvočnikih, da dobro dela šolski klub OZN in športno društvo, iz programa proslave pa je bilo vsem udeležencem očitno, da imajo na šoli tudi dober otroški pevski zbor.

Sicer pa bi podobne upepe verjetno lahko našli tudi za večino drugih šol v naši občini. Prav tako pa tudi glavne cilje in načrte. Kot smo slišali na proslavi, so med temi na

Šola se je končala — šola se je začela (S proslave konca prejšnjega šolskega leta v OŠ "Anton Aškerc").

se rudarske nesreče kar vrstile. In kaj je bilo s ponesrečenimi rudarji, bo kdo vprašal! Kaj? Če so poškodovancu rešili življenje, je ostal revež ...

Srečni smo, da ne živimo več v dobi naših dedov in pradedov; da naši očetje rudarji ne tvegajo več življenja vsak dan — za kapitalistov žep in le za revno lastno življenje. Srečni smo, da ne živimo v preteklosti, vendar ponosni na naše dede, ki so znali veliko pretrpeti in nam izboriti, kar imamo danes — tovarne, lepo mesto in vasi, ki jih imamo v svojih rokah. Tudi rudnik je danes v rokah rudarjev. Tak bo tudi ostal. Ne bo več izkoriščanja tistih, ki delajo in bodo delali v njem.

Rudar ve, da je zdaj svoboden — da ga tudi nič več ne veže za jamo, če hoče iz nje. Vendar vztraja, ker so v njej delali že naši dedje. Še naprej preliva v njej znoj. Tudi zato, da bi ljudje ne rekli: "Zmagalo ga je!" Zaradi tega zasluži, da smo mu hvaležni in ga občudujemo ...

Darja KOČEVAR,
domišljijški spis

Temnikarjevi

Pri Temnikarjevih so bili štirje — oče Franc, mati Liza, štiri-rijetni Peter in dveletna Marica. Živeli so v revni hiši — boljše rečeno, kolibi — skoraj brez pohišstva. Oče je ves dan garal v rudniku, katerega lastnik je bil zlobni Brglez, ki je izkoriščal delavce, kolikor se je dalo. Nekega dne se je v njegovi ničvredni, hudobni glavi porodila misel, da gre še premalo denarja v njegov žep; da ima premalo "delovne sile".

ne in celo otroke. Ljudje so kričali, žene in otroci tudi jokali. Ob mater Lizo, ki je tičala v gruči prestrašenih ljudi, je nenadoma nekdo omahnil. Pogledala je in zagledala oblitega s krvjo moža Franca, Petrovega in Maričinega očeta. Od groze je padla. Otrok sta pokleknila k njej in neusmiljeno jokala, tako kot je vojska neusmiljeno ugašala življenja ...

Mojca KOPRIVC

Rudarji, naj se še bolj uresničuje vaš "Srečno!"

Rudnik je beseda, ki pomeni za veliko rudarjev in drugih delavcev v Velenju življenje. Zelo veliko jih je med nami, ki si vsak dan v znoju, s skrajnimi človeškimi napor, včasih pa tudi s krvjo služijo vsakdanji kruh v rudniku — kruh zase in družino.

Vsako jutro, opoldne in večer stoji pred jamskim dvigalom na obeh jaških dolga vrsta spočitih, nasmejanih in dobrovoljnih rudarjev, iz dvigala pa izstopajo izmučeni rudarji in se medlo nasmihajo tovarišem, ki jih bodo zdaj zdaj nadomestili na delovnih mestih. S težkimi koraki gredo proti kopalcem in slačilnicam, kjer se skupajo, osvežijo in preoblečejo, zunaj pa jih čaka avtobus za domov.

V podzemskih prostorih, razsvetljenih z majhnimi naglavni-mi svetilkami, se sklanjajo od premoga umazani rudarji nad skalami črnega zlata. S težkimi rovnici in krampi ga lomijo in grabijo in nategajo na transporterje, da pride na dan. Pri delu preži nanje mnogo nevarnosti. V jamo lahko vdre voda ali metan, lahko se zrušijo podporni stebri in rudarje lahko zasuje. Površje rudnika se ugreza in ugrezne se napolnijo z vodo. Cela jezera nastajajo. Takih jezer je v okolici Velenja precej. Zaradi ugrezanja površine se sesedajo mnoge hiše in ljudem je treba urediti domove drugje.

prvem mestu: poglabljanje samoupravnih odnosov med učitelji in učenci, med starši in šolo ter med le-timi in vsemi organizacijami, skupnostmi in društvi v občini. To pa je tudi ena velikih potreb za nadaljnje odpravljanje preprek na poti k uresničevanju svobodne menjave dela.

Uredništvo

"Kam z njim ...?"

Pogovor z Elfrido Ambrožič o otroškem varstvu v naši občini

Avtobus ali vlak. Pot pred nami. Na potovanjih se slučajni znanci ne pogovarjajo samo o vremenu, ampak tudi o svojih skritih željah in neuresničenih ciljih ...

Pot je pred nami in želimo si, da bi čimprej minila. Včasih si želimo, da bi znali brati misli sopotnikov. Kaj vse bi odkrili, kako nenavaden svet bi se razgrnil pred nami. Tiha koprnjenja ljudi, zamolčani gnev ali pa preprosto izpoved matere. Denimo, izpoved, kot sem jo od neke matere nekoč na avtobusu slišal jaz. V naročju ji je spal dojenček, zadovoljen s toplino njenih nedri.

"Ali na dolgo pot?" sem jo vprašal.

"Kakor se vzame," je nekam zagrenjeno odvrnila. "Grega k babici, ker moram že jutri na delo. Z mojem sva spraševala povsod, pa ni bilo nič. Ne morete verjeti, kako nama je hudo. Nekaj časa bo pri mami, potem bodo zgradili jasli, vsaj tako so mi obljubili."

"Kaj pa privatno varstvo, kake 'dobre tete' niste iskali?"

"Ne, do neznancev sva precej nezaupljiva. Vse mogoče govore o teh 'dobrih tetah'. Tudi to, da imajo kakega svojega otroka v vrtcu, da z varstvom drugih več 'kasirajo'. Odkrito povedano, mirneje bom delala, če bo pri mami; ne bo me grizlo za trakom, kaj je z mojim otrokom."

Poslušal sem jo, globoko v srce se mi je zarezala njena izpoved. Marsikaj sliši in doživi človek na teh neskončnih cestah, ko hiti za svojim ciljem; obup in smeh, objesten in grenak cinizem. Vživlja se v ljudi, posluša njihove zgodbe in ugotavlja, kako nemočen je, ko bi bilo treba priskočiti na pomoč, čeprav iskreno želi pomagati ... V hipu, ko je umolknila, sem se spomnil nepismenega Makedonca, ki mi je nekoč v vlaku razlagal, kako težko je življenje v tujini, vendar mora vzdržati, ker ga doma čaka dvanajst lačnih ust. Potem, enajstletnega fantiča iz Ljubljane, ki se je peljal na smučanje in mi je na vprašanje, kaj bi najraje postal v življenju, odvrnil: "Delal to, kar 'nese' denar!"

Ob materi z otrokom sem se počutil neboljenega. Nisem našel besede, čeprav je vrelo v meni. Zavedel sem se, da tudi ona plačuje prispevek za občinsko skupnost otroškega varstva, za to, da bi bilo tudi njenemu otroku lepše.

Nekaj dni zatem sem se napotil na sedež občinske skupnosti otroškega varstva z željo, da bi dobil vsaj delni odgovor na dnevno vprašanje tudi mnogih naših delavcev — kam z otrokom!

Predsednica izvršnega odbora skupnosti Elfrida Ambrožičeva mi je povedala tole.

Vprašanje — Denar za potrebe otroškega varstva se steka z več strani. Vem tudi, da imate v načrtu graditev novih otroških vrtcev. Kako se razvijajo stvari?

Odgovor — Prispevna stopnja za otroško varstvo, ki smo jo potrdili z družbenim dogovorom, znaša za zaposlene v družbenem in privatnem sektorju 0,41 % od BOD (bruto osebnih dohodkov), od pokojnin in invalidnin dobivamo prispevke po stopnji 0,40 %, poleg tega pa od prvih dobivamo, izključno za investicije v tem letu, še sredstva v višini 0,33 % od BOD, tako da je skupna stopnja 0,74 %. Vendar je napak, ker se dogovarjamo o stopnjah. Dogovarjati bi se morali o vsoti, ki jo interesna skupnost potrebuje za svoje delo. Za letošnje leto je vsaka interesna skupnost preračunala, koliko sredstev sme v tem letu zbrati. Rečeno je bilo, da za 11 % več kot lani, in ta sredstva smo zatem preračunali v stopnje. Toda za drugo leto bo nujno, da se dogovorimo o vsoti denarja, ki ga potrebujemo za uresničevanje letnega načrta. Ob tem je treba povedati še tole! Če bomo že pred iztekom letošnjega leta zbrali dogovorjeno vsoto, moramo zavezance za prispevek obvestiti, da nismo več upravičeni, recimo, do zbiranja denarja za december. Se pravi, naš delovni načrt moramo prilagoditi dogovorjeni vsoti v občini, in to kljub temu, da od republiške skupnosti otroškega varstva dobivamo le denar za izplačevanje otroškega dodatka kmečkim upravičencem. Lani, na primer, je naša skupnost zbrala le za 0,91 odstotka več sredstev, kot smo se dogovorili, in sicer s prispevki od BOD TGO Gorenje. Ta izvenbilančna sredstva, okoli 320 starih milijonov, nam ležijo na žiro računu.

Vprašanje — Ali ne morete ta denar namensko vezati, recimo za izgradnjo novih vrtcev?

Odgovor — Sredstva, ki jih imamo na žiro računu, so sicer namenjena za nove objekte otroškega varstva, saj je pri nas najbolj pereča potreba investicijska izgradnja. Letos, na primer, bomo gradili vrtce za 120 otrok v KS Velenje — desni breg. Vendar, če hočemo začeti z graditvijo, moramo imeti na žiro računu zbrana vsa sredstva, ker drugače ne dobimo gradbenega dovoljenja. To pa je za nas sila neugodno. Čisto drugače bi bilo, če bi lahko denar, ki ga imamo na žiro računu, namensko vezali in si s tem zagotovili tudi večjo obrestno mero, ne pa da zanj ne dobimo ne pravih obresti ne kredita. Takšna je pač kreditna politika. O tem sem govorila že v skupščini republiške skupnosti otroškega varstva, vendar kaže, da se glede namenskega varčevanja za izgradnjo novih otroških vrtcev ne bo dalo nič urediti. To pa nam onemogoča hitrejšo izgradnjo le-teh in urejanje otroškega varstva. Glede financiranja smo zato popolnoma odvisni od občinskega samoprispevka in družbenega dogovora ter od odločitve delavcev, koliko sredstev od dohodka temeljnih organizacij bodo odšteli za investicije v negospodarske dejavnosti. **Žal pa pri tem ugotavljamo, da lani nismo dobili niti dinarja od občinskega samoprispevka.** Zato tudi nismo mogli uresničiti našega lanskega načrta. Upanje, da bo v tem pogledu v bodoče boljše, nam vliva novidružbeni dogovor. Ta namreč predvideva ustanovitev koordinacijskega odbora, ki bo upravljal z zbranimi družbenimi sredstvi v občini. Naša želja in potreba je, da gradimo nove vrtce. Vsako leto narašča število otrok z obema zaposlenima staršema. Letos smo sprejeli okrog 250 vlog za sprejem otroka v naše vzgojno varstvene oddelke, na razpolago pa imamo komaj 60 mest.

Zavedamo se, da moramo pospešiti izgradnjo vzgojno varstvenih objektov, kot kaže, pa razvoja mesta pri tem ne bomo mogli dohiteti. V naši občini je velik prirastek — vsako leto se rodi okrog 600 otrok.

Vprašanje — Dejstvo je, da ima samo devet krajevnih skupnosti vzgojno varstvene oddelke. Kakšne oblike otroškega varstva boste uvedli v drugih krajevnih skupnostih?

Odgovor — Zavedamo se, da so otroci, ki niso vključeni v otroške vrtce, za marsikaj prikrajšani. Za otroke, ki so v vrtcih, lahko rečemo, da so srečni otroci. Žal pa je v naši občini le 23 % ali 873 otrok, ki so deležni organiziranega otroškega varstva.

Problem je še toliko večji, ker vrtci ne nudijo otrokom samo varstva, ampak jih tudi načrtno vzgajajo. Otroci si v njih razvijajo sposobnosti. Otrok, ki je hodil v vrtce, pride v šolo pripravljen. Ima razvit govor, spretnosti, je čustveno dozorel, hitro se vključi v novo okolje, itd. Poudariti je treba, da je obdobje do sedmega leta zelo odločilno za človekovo nadaljnje življenje. V tem obdobju lahko človek razvije 70 % inteligenčnih sposobnosti. S tem ni mišljeno, da se bo naučil pisati in brati. Gre za druge prednosti, ki se jih starši premalo zavedajo. Kaj pa naša družbenopolitična skupnost? Ta samo ugotavlja, da je le 23 % otrok v občini, ki jim je organizirala možnost za razvoj sposobnosti, in ne ukrepa dovolj, da to popravi, čeprav se s tem začne socialna diferenciacija, kajti 77 % otrok je odvisnih zgolj od vzgoje staršev, in nimajo takih možnosti za uspešen start v šoli kot 23-odstotna manjšina. Če hočemo odpraviti socialne razlike, se torej moramo najprej zavzeti za predšolskega otroka, oziroma vsem otrokom omogočiti enak start v šoli. Razlike med otroki bi seveda še vedno obstajale, čeprav bi vsi uživali prednosti organiziranega otroškega varstva, saj vemo, da so tudi prirojene sposobnosti in različni pogoji za življenje že v družinah. Kljub temu, da bodo razlike še vedno obstajale, pa je dolžnost naše socialistične družbe, da otrokom v predšolski dobi omogoči zdravo rast in razvoj njihovih sposobnosti za vstop v šolo.

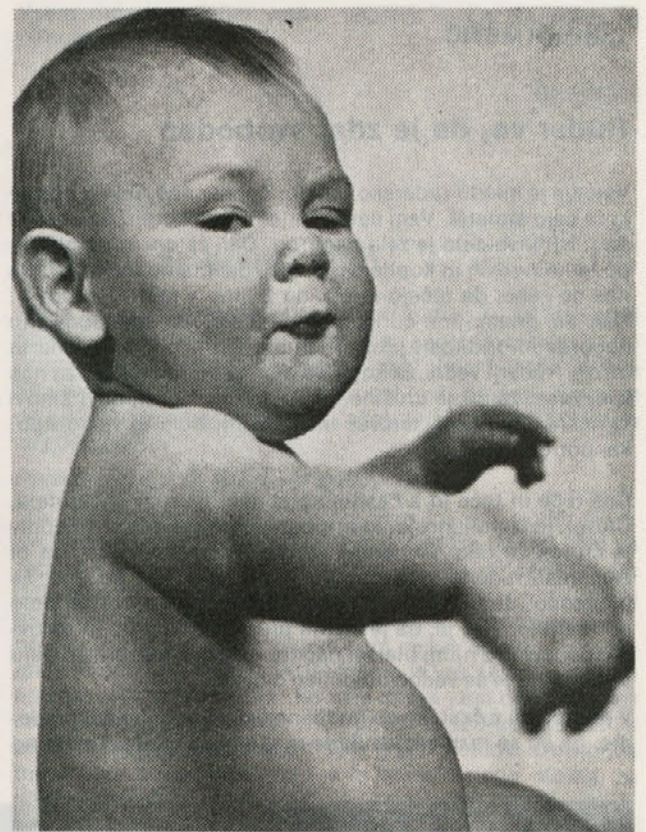
Vseh teh trideset let smo to iz leta v leto zamujali, veliko naših ljudi smo zato prikrajšali in jim tega nikdar več ne bomo mogli povrniti. Zategadelj so tako pomembni vzgojno varstveni zavodi, ne zaradi tega, da se bi oba starša lahko zaposlila, ampak iz vzgojnih razlogov.

Zategadelj smo se v naši skupnosti tudi odločili, da bomo v krajevnih skupnostih, kjer nimajo vrtcev, organizirali potujoče vrtce. To nalogo že vrsto let opravljamo, vendar ji bomo morali posvetiti še večjo skrb. Kaj moramo najprej storiti? V KS moramo najti primerne prostore, ki jih bomo preuredili za občasno delo z otroki. Ti prostori pa ne bodo namenjeni samo za potujoči vrtce. V njih bomo organizirali tudi ure pravljic, lutkovne predstave itd. Naš trden namen je torej, da se posvetimo predšolskim otrokom, da jim vsaj delno povrnemo tisto, za kar smo jih prikrajšali.

V načrtu imamo tudi urejanje otroških igrišč v krajevnih skupnostih. Ta igrišča želimo opremiti s pripravami in igračami, ki bodo omogočala razvoj spretnosti in fantazije otrok. Upamo, da nam bodo pri tem priskočila na pomoč tudi društva prijateljev mladine.

Verjetno želite še natančnejše pojasnilo o urejanju otroških igrišč, zato naj dodam še tole! Otroška igrišča bomo uredili v Šoštanju, Topolšici ter v Šmartnem ob Paki in v Velenju. V Velenju bomo uredili igrišča s pomočjo krajevnih skupnosti Velenje — desni breg in Velenje — levi breg; v prvi KS pri vrtcu Kekec ter ob Tomšičevi, Jenkovi in Stanetovi cesti; za drugo KS je program ureditve podoben.

Ob tem moramo poudariti, kako razveseljivo je, da so krajevne skupnosti končno začele usmerjati svojo pozornost tudi na otroke, družine, starše. V prejšnjih letih je tega bilo manj, saj so v glavnem skrbele le za urejanje komunalnih zadev. To, da so se začele ubadati z reševanjem problemov poedinih občanov, z ugotavljanjem in zadovoljevanjem

Kam z njim?

njihovih posameznih potreb, je njihova nova kvaliteta, ki jim zagotavlja uspešnejše delovanje v prihodnosti.

Vprašanje — Zaradi premalih zmogljivosti naših otroških vrtcev verjetno iščete tudi druge oblike bolj ali manj organiziranega otroškega varstva. Ko poslušam in slišim, da se kar naprej pogovarjajo o otroškem varstvu, si mislim, da bi bilo to nujno. Recimo, morda bi bilo prav, če bi skupnost otroškega varstva prevzela pokroviteljstvo nad privatnim otroškim varstvom.

Odgovor — Hotela sem vam že povedati, da smo mislili tudi na to. Nekaj družin smo že pridobili za pomoč pri varstvu otrok, pridobiti pa jih želimo še več, in to čimveč. To je naša nova naloga, ki smo se je lotili lani. Pogodbo za sodelovanje smo doslej sklenili s štirimi gospodinjami, ki svoje delo opravljajo pod našim nadzorstvom, in to zelo uspešno. Pri tem gre za precej drugačno varstvo na domu, kot je tisto, ki zanj vemo, ga kritiziramo, vendar nimamo moči, da bi ga preprečili. To ni tako varstvo, ko nekatere ženske sprejmejo pet ali celo več otrok, ne da bi otrokom zagotovile osnovno higieno in zdravstvene pogoje, da o vprašanju pravilne prehrane in vzgoje sploh ne govorimo. Glede na to bi nam morali vsi občani, še posebej pa družbenopolitične organizacije, pomagati pri iskanju družin, ki bi bile zainteresirane in katere bi izpolnjevale pogoje za varstvo otrok na domu. Naša naloga pa je, da ženskam, ki bodo z nami sodelovale, omogočimo osnovno izobraževanje za varstvo otrok. To nalogo bomo izpolnili z organizacijo seminarjev, ki jih bodo vodili strokovni delavci iz zavoda za šolstvo.

Elfrida Ambrožič (levo), predsednica izvršnega odbora občinske skupnosti otroškega varstva: "Kot kaže, pri izgradnji vzgojno varstvenih objektov ne bomo dohiteli razvoja mesta ..."

Z varstvom na domu želimo rešiti predvsem problem otroškega varstva za otroke do tretjega leta starosti, kajti za te otroke je družbeno varstvo najdražje.

Torej naš namen je, da razvijamo, nadzorujemo in tudi dotiramo varstvo na domu, vendar ni nam vseeno, s kakšno družino bomo podpisali pogodbo za sodelovanje. Ne moremo dati družbenih sredstev za malomarno varstvo in vzgojo. Ne sme nam biti vseeno, v kakšni družini je otrok. Takšnega varstva ne bomo podpirali. Razvijati moramo varstvo, ki bo ustrezalo merilom in se usklajevalo z merili vzgojnovarstvenih zavodov in zdravstvenega doma v Velenju. Od delovnih organizacij, ki razpolagajo z družbenimi stanovanji, pa pričakujemo, da nam bodo priskočile na pomoč pri preurejanju stanovanj tistih družin, s katerimi smo že ali še bomo podpisali pogodbo za varstvo otrok. Recimo, ko smo se odločili za to akcijo, se je prijavilo štirinajst družin, toda z večino le-teh nismo mogli skleniti pogodbe, ker niso imele primerno urejenega stanovanja. To je naš prvi pogoj! Sicer pa stanovanja opremimo z inventarjem, ki je potreben za varstvo otrok do tretjega leta starosti. Otroci namreč ostanejo v varstvu na domu, za katerega se mi pogodimo, le do tretjega leta starosti, potem pa imajo prednost za sprejem v naš vzgojno varstveni zavod, v okviru katerega delujejo naši otroški vrtci.

Poleg te oblike imamo v programu tudi urejanje otroških vrtcev v večjih stanovanjskih blokih, vendar te naloge ne moremo začeti uresničevati, dokler ne bomo zgradili v Velenju novega vrtca, v katerem bo kuhinja s kapaciteto 500 obrokov. Takrat, ko bo tudi to za nami, pa bo moč pričeti tudi z urejanjem teh vrtcev.

V zdravilišču je skakanje v bazen na glavo prepovedano ...

Kot vidite, pred nami so problemi, ki jih bomo morali odločno reševati, da se ne bodo preveč kopičili in vnašali med ljudi nezadovoljstvo...

Toliko o problematiki otroškega varstva Elfrida Ambrožič!

Pa naša skupna naloga?

Vsi vemo, da delegatski sistem še ni zaživel, da se delegati premalo pripravljajo za sestanke, premalo poznajo problematiko in želje tistih, ki so jih izvolili. Zaradi njihove nepripravljenosti in morda tudi bojznosti, da se ne bi komu zamerili, delegatski sistem še vedno šepa.

Pred tedni smo bili priče skupne seje delegatov za vse skupščine občinskih samoupravnih interesnih skupnosti. Na njej je padlo dosti očitkov glede realizacije programov skupnosti, razmetavanja denarja in neučinkovitosti. Želimo, da bi bila ta seja prelomnica v delegatskem sistemu. Vsi se moramo z največjo odgovornostjo spoprijeti z načrtovanjem. Gledati moramo na to, da bomo čimbolj smotni pri reševanju osnovnih vprašanj družbenega standarda, med katerimi je eno prvih otroško varstvo!

Andrej Rozman

Opomba uredništva — Do zajetja podatkov za ta prispevek je prišlo že pred meseci, zato bi ga tu in tam morda kazalo dopolniti. Bralci, prosimo vas za potrebne dopolnitve! Zanje vam gre honorar po pravilniku o našem glasilu. Dopolnitve pošljite ali prinesite v sobo 31 nad pošto Velenje.

V zdravilišču je skakanje v bazen na glavo prepovedano

No, pa smo tu! Avtobus je obstal. Sprevodnik je zaklical: "Zdraviliščel!" Izstopili smo. Zanimalo me je, če je prišel tudi kak znanec. Pogledal sem naokoli. Ne, nobenega ni bilo med prišlecimi. "Škoda," sem si rekel, "ne bom se imel s kom toliko družiti, če ne najdem kakega drugega znanca med tistimi, ki so že v zdravilišču ali pa še pridejo."

Odpravili smo se proti zdraviliškim zgradbam in začel sem opazovati, koliko ima kdo prtljage. Pač zato, ker po tem spoznaš, kdo je že bil kdaj v zdravilišču. Tisti, ki je že bil, namreč ve, da je treba vzeti s seboj le stvari za osebno higieno, trenirke, kopalke, kopalno kapo, nekaj perila, pižamo, copate pa žepno drobnjarijo, ki je ne more pogrešati. To je dovolj, drugo pa je, rekel bi, odveč. Vsaj v zdravilišču Laško, pred katerim smo se pravkar ustavili.

Recepcija. Pred njo nas je čakala že dolga vrsta. "Kot petinštiridesetega pred trgovino, kadar so dobili krompir!" sem pomislil in se moral sam pri sebi nasmehnuti. Sicer pa sem razumel; popoldne je bilo, v njej dela le eden — dopoldne so trije — zato gre bolj počasi. Kljub temu smo vsi prišli na vrsto. Tudi jaz. Oddal sem vabilo, ki so mi ga poslali iz zdravilišča, osebno izkaznico in povedal nekaj podatkov o sebi in družini. Če si poročen ali še poročen, te posebej vprašajo še za naslov zakonca. Velja namreč, za oba spola — vsaj pravijo tako — da prihaja v zdravilišče največ napol ali dokončno razvezanih. Če to drži, potem se bo, kdor je malo psihologa, ob tem zamislil ...

Nazadnje mi je receptor, kot vsem drugim, povedal še, kdaj naj pridem po bloke za hrano, kdaj se naj zglašim pri zdravniku, mi potem dal še listek za nastanitev, dnevna navodila, dnevni red za bivanje v zdravilišču, in osebni karton, ki te spremlja ves čas zdravljenja — brez njega še na kopanje ne moreš.

Zdravilišče v Laškem ima več zgradb. Bolniki, ki ne morejo hoditi brez tuje pomoči, so v prvem nadstropju starega glavnega poslopja. Tiste, ki težko hodijo, nastanijo v novem poslopju in le delno v starem. Drugi pa so v vili Rečica in vili Debro.

V novem bloku so sobe za paciente v drugem in tretjem nadstropju. V prvem nadstropju so prostori za rekreacijo in terapijo, v pritličju pa velik bazen s termalno vodo, ki stalno doteka in odteka. V tem bloku je lepo stanovati. Posebno v tretjem nadstropju, kjer so sobe z eno ali dvema posteljama in ob vsaki sobi WC ter kabina s tušem. V teh sobah je tudi dovolj drugega pohištva. Čisto drugačne so, kot pa sobe v starih zdraviliških zgradbah, kjer je ponekod tudi šest postelj in le dva WC za celo nadstropje, tako da moraš včasih čakati na vrsto, da lahko prideš na kraj dejanja, kamor gre "še cesar peš". V te zdraviliške sobe je tudi lahko priti, v preje omenjene pa zelo zelo težko. Ne vem, kakšne "zasluge" so potrebne, da ti dodelijo katero od sob z eno ali dvema posteljama v novem bloku. Glede na to, da sem videl v njih večinoma mlade obraze, bi rekel, da gre po obrazih. Najbrž pa to ne drži, morda se motim?

Drugi dan po prihodu v zdravilišče sem šel k zdravniku. Tako je običajno. Določil mi je terapijo. Kaj vse spada vanjo — vse dopoldne te zaposli. Sicer pa dnevi hitro minevajo. Dopoldne terapija, načrtna rekreacija, zdravljenje. Ob enih popoldne kosilo. Potem do šestih počitek ali sprehodi. Nato do pol osmih čas za večerjo. Sledijo večerna kramljanja, to in ono družabno razvedrilo, ob desetih pa vhodna vrata zaklenejo in v zdravilišču mora zavladati mir.

Terapija, dobra hrana in red veliko pomagajo. Mnogi zapuščajo zdravilišče zadovoljni. Posebno mlajši se dobro pozdravijo. Za okrevanje po operacijah, zapletenih zlomih in zvinih je zdravilišče gotovo vredno zlata. Nekateri pridejo z berglami, domov pa odhajajo čili in zravnani. Za nevarno bolne in poškodovane je priporočljivo že zato, da se jim zdravje ne poslabša, ampak ohrani, kolikor ga imajo. Osebno sem prepričan, da bi bilo treba vsakogar, ki dela v jami, občasno pošiljati na okrevanje v toplice. Tako rudarjem kakor tudi drugim delavcem, ki jih daje revma ali išias, pa bi morali omogočiti zdravljenje v toplicah vsako leto. Sicer pa pri nas, pri našem rudniku in v delovni organizaciji, nismo več daleč od tega; to je pri nas že precej dobro urejeno.

Iz zdravilišča odnese vsak kup spominov. Polno drobnjarije se nabere, ki se zlepa ne pozabijo. Sklenejo se poznanstva in prijateljstva. Recimo, jaz imam slabo lastnost, da v spanju hrčim. Zato sem si želel sobo z največ dvema posteljama; da bi, če že moram koga zabavati s svojim ponočnim muziciranjem, ne zabaval več kot enega. Vendar skrajna ni bilo upanja, da bom tako sobo dobil, čeprav sem že pred

prihodom v zdravilišče to svojo željo in razlog zanj sporočil zdraviliški upravi. Slednje mi je lansko leto — tudi lansko leto sem bil na okrevanju v Laškem — svetovala uslužbenka v zdraviliški recepciji, ki me je sprejemala in na katero sem se obrnil s prav tako željo, in to zamen.

Toda to pot se mi je ta želja nazadnje vendarle uresničila. Moje sporočilo so, kot se je izkazalo, sicer nekam založili in nanj pozabili, toda v sobo z dvema, če že ne z eno posteljo, sem le prišel!

Ko sem prišel v sobo, je v eni od postelj nekdo že bil. Takoj se mi je predstavil. Bil je upokojen sodnik iz Ljubljane. Pokazal se je za zelo pozornega in dobrega sostanovca. Dobro sva se ujemala. Nemara tudi zato, ker je bil že star in ker imam navado, da starejše ljudi spoštujem in sem do njih obziren. Koliko izkušenj je imel in znanja! Ob njem mi nikoli ni bilo dolgčas. Bil je tudi v NOB in veliko lepega in hudega je znal povedati iz nje. Pripovedoval je kot odprta knjiga. Čeprav tako različnih poklicev — jaz rudar, on sodnik — sva se po treh tednih poslovila kot prijatelja. Tudi moje smrčanje ga ni preveč prizadelo. Nemara zato, ker je tudi on smrčal. Že prvo noč sem uvidel, da bova kar tekmovala v smrčanju, čeprav mi je nekoč nekdo rekel, da med spanjem v meni klokota kot v starem svinjskem kotlu.

Srečal pa sem tudi stare znance. Že zjutraj drugega dne sva v čakalnici pri zdravniku trčila vkup z nekdanjim sodelavcem iz rudnika Laško. Vesela sva bila snidenja. Petindvajset let se nisva videla. Spominjala sva se dni, ko sva bila še rudarja začetnika. Ko sva se srečala, je vzkliznil: "Nič se nisi spremenil!" Odvrnil sem mu: "Tudi ti ne," in si mislil, kako le moreva tako govoriti, kdo je izumil take lažnive poklone, ko pa je na dlani, da sva se oba hudo postarala.

V naslednjih dneh sem srečal še nekaj drugih starih znancev. Večidel so bili sotrpini iz celjske bolnišnice, kjer sem se nekajkrat zdravil. Najbolj sem se razveselil snidenja s starim prijateljem Tonetom, slaščičarjem po poklicu. Dve hudi operaciji je prestal, a je kljub temu znal cepiti takšne, da je še taki kislici šlo na smeh. Enkrat popoldne sem mu rekel: "Greva na sonce?" On pa: "Pa se greva malo plavanja navzgor po žarkih ..."

Tudi zapeli smo včasih. Ne preveč lepo, zato pa toliko bolj glasno. Vsaj meni se tako zdi, čeprav so strežnice rekle, da lepo pojemo.

Bilo je pač vsega. Predvsem pa je važno, da smo vsi nekaj pridobili pri zdravju ...

Tinče

Boj proti raku

Ob koncu letošnjega "tedna boja proti raku" - v Jugoslaviji smo za ta teden izbrali prvi teden v marcu - nam je Društvo SR Slovenije za boj proti raku (predsednik društva je prim. dr. Dušan Reja) poslalo kup gradiva o svoji dejavnosti in rakavih boleznih, obenem pa prošnjo, naj poslano gradivo v celoti ali odlomkih priobčimo v naših glasilih.

Uredniški odbor naših glasil je tej prošnji ustregel. Sklenil je, naj v tej številki Rudarja izide povzetek uvodnega dela poslanega gradiva ter sporočilo, kaj vsebuje nadaljevanje, da bi delegati v uredniškem odboru lahko med delavci dobili namige, kaj bi iz poslanega gradiva še kazalo objaviti v naših glasilih.

Sklep uredniškega odbora smo upoštevali. Seznanjamo vas z uvodnim delom dobljenega gradiva, ki popisuje delo Društva SR Slovenije za boj proti raku v preteklem letu in njegov delovni program za tekoče leto ter vprašanja boja proti raku doma in v svetu. Na koncu pa objavljamo še seznam poslanih strokovnih člankov o poedinih rakavih boleznih in prosimo, da nam daste vedeti - neposredno ali prek delegatov v uredniškem odboru - katere članke naj ponatisnemo.

Uredništvo

Delo društva v preteklem letu in oris njegovega delovnega programa za tekoče leto

Društvo SR Slovenije za boj proti raku povezuje kancerološko službo (kancer — rak; op. ur.) z javnostjo in družbenimi dejavniki ter prevzema določene naloge iz programa zdravstvenega varstva na področju boja proti raku. Delovni program društva izhaja iz celotnega programa boja proti raku. Društvo skrbi zlasti za izpolnjevanje tistih nalog, ki presegajo okvir možnosti in pristojnosti onkološke zdravstvene službe (onkologija — nauk o novih tvorbah, bulah; op. ur.).

Osnovna naloga društva v preteklem letu je bila utrditev društva z razširjanjem števila članov in drugih sodelavcev za pomoč pri izvajanju strokovno načrtovanih programov in mobilizaciji širše javnosti k nadaljnjemu sodelovanju in pomoči.

V društvu so izdelali svoja programska izhodišča in dolgoročni delovni načrt, s tem pa tudi razdelili delo med stroko in družbenimi prizadevanji ter opredelili namembnost zbiranja sredstev.

Društvo bo še naprej zbiralo sredstva iz različnih virov (na primer iz vira objavljanih novoletnih voščil prek društva in prispevkov namesto darovanja vencev, z rednimi in podpornimi članarinami, idr.). Pri tem bo društvo še naprej strogo spoštovalo namene darovalcev — bodisi da ti zadevajo sklad za izgradnjo in opremo Onkološkega inštituta ali posamezne konkretne naloge na področju boja proti raku.

V letu 1975 je društvo imelo 823 186,50 din celotnega dohodka, stroški poslovanja so znašali 295 703,20 din, čisti dohodek, kolikor ga je bilo, pa je bil razporejen v skladu z delovnim načrtom in finančnim programom.

Kancerološka sekcija Slovenskega zdravniškega društva je v sodelovanju z onkološkim inštitutom prevzela dopolnilno strokovno izobraževanje zdravstvenih delavcev s področja onkologije. Sklad za izgradnjo in opremo Onkološkega inštituta je zbiral — in še naprej zbira — sredstva za ta namen, medtem ko je bila osnovna naloga društva predvsem zdravstveno vzgojno in izobraževalno delo s prebivalstvom ter pomoč pri organiziranju strokovnih srečanj.

V tem delu poslanega gradiva je rečeno, še naprej bo treba organizirati strokovna srečanja za dopolnilno izobraževanje zdravstvenih delavcev s področja onkologije, dodatno usposabljanje predavateljev, pripraviti ustrezna gradiva zanje in poslušalce ter posredovati širše informacije o raku prek javnih občil.

V preteklem letu je društvo opravilo naslednje konkretne naloge:

- organiziralo akcijo za zbiranje prispevkov za boj proti raku namesto objavljanih voščil;
- organiziralo vrsto strokovnih srečanj;
- založilo zloženko o samopregledu dojke za žene, ki jo delijo tudi v dispanzerjih za žene;
- pripravilo gradivo za predavatelje;
- razposlalo informativno gradivo o raku za glasila delovnih organizacij;
- začelo pripravljati za tisk poljudno brošuro o skrbi za zdravje in o raku.

Skupna večletna prizadevanja društva in drugih dejavnikov so omogočila ureditev in začetek delovanja centra za bolezen dojk (primarij dr. J. Žitnik) pri Onkološkem inštitutu, bila pa so tudi spodbuda za ustanavljanje podobnih enot v drugih središčih zdravstvenih regij v Sloveniji. Obenem se je društvo vključevalo in se bo tudi v bodoče vključevalo v regionalna prizadevanja za poživitev širše dejavnosti za boj proti raku po zdravstvenih regijah, zlasti tam, kjer širša dejavnost doslej še ni tako zaživela kot, na primer, v Pomurju, Mariboru, Kranju in, nekoliko, tudi drugod.

Kot do sedaj namerava društvo tudi v bodoče vsako leto obveščati vse člane in darovalce ter širšo javnost o svojem opravljenem delu in bližnjih načrtih.

Kakor od drugih delovnih organizacij oziroma njihovih temeljnih organizacij pa pri vsem tem Društvo SR Slovenije za boj proti raku pričakuje tudi od naših temeljnih organizacij sodelovanje v okviru njihovih možnosti. Želja in potreba društva — ki je navsezadnje tudi naša skupna potreba — je, da bi mu tudi naše TOZD pomagale na že opisane načine: z namenskimi prispevki za njegovo dejavnost ali za izgradnjo in opremo Onkološkega inštituta; s kolektivnim pristopom k podpornemu članstvu in s tem s članarino, ki znaša letno 10 dinarjev/delavca; z naročanjem različnih javnih voščil prek društva ali na druge načine.

Nekaj naših temeljnih organizacij je na ta ali oni način že pomagalo. Za TOZD RLV zanesljivo vemo, da so ob novem letu, namesto za javne čestitke, dale denar za boj proti raku. Za druge TOZD ne vemo.

Sicer pa lahko postanejo podporni člani tudi poedini delavci.

Vsa podrobnejša pojasnila je moč dobiti pri društvu.

Naslov društva

"Društvo SR Slovenije za boj proti raku
Komenskega 4; 61001 Ljubljana, p.p. 591
Telefon 322 861 in 322 862
(žiro račun — SDK 50 101-678-49 189)"

Božena Ravnikar

Boj proti raku doma in v svetu

Mednarodna zveza za boj proti raku — ki združuje strokovna in laična (nestrokovna — op.ur.) društva ter tudi ustanove, katerih dejavnost je posvečena problemom te bolezni — je že pred leti dala pobudo, naj bi v vseh deželah po svetu en teden v letu proglasili za "teden boja proti raku", nosilci in organizatorji akcij pa naj bi bila predvsem društva za boj proti raku. V Jugoslaviji smo za ta teden izbrali prvi teden v marcu, program in obeležje tega tedna pa dajejo društva za boj proti raku. Namen tedna je predvsem opomniti javnost na probleme in potrebe boja proti rakavim boleznim in jo pridobiti za pomoč zdravstveni službi pri reševanju teh problemov. Potrebe namreč tudi pri nas daleč presegajo doseg ter zmogljivosti zdravstvene službe. Rak je — kot bolezen današnjega časa — splošen družbeni problem; zadeva posameznike, družine in vse družbene dejavnike, ne le zdravstvo.

Boj proti raku terja izkoriščanje vseh sodobnih dognanj medicinske znanosti na področju preprečevanja, odkrivanja, ugotavljanja in zdravljenja raka kakor tudi na področju rehabilitacije in druge oskrbe rakavih bolnikov. Namen prizadevanj pri tem boju je znižanje števila zbolelih, zvišanje števila ozdravelih, čimbolj uspešna telesna, duševna in

Več kot polovico rakov bi se danes dalo odkriti že v zgodnji fazi razvoja — tedaj, ko jih je še možno dokončno ozdraviti. Da pride danes le ena tretjina takih bolnikov na zdravljenje, je več razlogov. Predvsem gre za splošno brezbriznost ljudi do svojega zdravja, zlasti do ne posebno hudih značilnih bolezenskih tegob, s katerimi se prav začetni rak najpogosteje oglašja. Po drugi strani pa tudi pretiran strah pred to boleznijo zadržuje bolnike, da bi šli pravočasno k zdravniku. Zato je bil zelo umesten poziv dr. Pierra Denoiha, predsednika mednarodne unije za boj proti raku, na zadnjem mednarodnem kancerološkem kongresu v Firencah — ki je veljal predvsem novinarjem — naj opustimo obeleževanje "raka" z grozljivimi pridevki (na primer, da je "kuga" današnjega časa, ipd.), ki zbuja strah in predstavo o neizogibni tragični usodnosti te bolezni. Prav je poudaril, da bi z opustitvijo teh pridevkov dali boju proti raku neprecenljiv prispevek, saj bi mnogim bolnikom pomagali, da bi pravočasno prišli na zdravljenje.

Vzroki za nezadovoljivo stanje glede zgodnjega odkrivanja raka so seveda tudi v zdravstveni službi: primanjčevanje zdravnikov in drugega zdravstvenega osebja, nezadovoljiva izobrazba teh kadrov, pomanjkljiva opremljenost ordinacij, nesmotrna organizacija te dejavnosti; da ne omenim še pomanjkljivost detekcijskih metod (postopkov in načinov za odkrivanje — op. ur.) samih po sebi, ki terjajo še mnogo raziskovalnega dela.

Za odpravo teh pomanjkljivosti je predvsem potrebno veliko sredstev — veliko več kot jih zdravstveni službi odmerjajo dogovorjeni prispevki.

Mestno kotalkališče 3. julija ob devetih dopoldne

socialna rehabilitacija bodisi ozdravljenih ali le začasno zazdravljenih bolnikov — in, ne nazadnje, zagotavljanje ustrezne medicinske oskrbe in vse potrebne druge nege bolnikom z napredovalno boleznijo.

Da bi bil boj proti raku uspešen na vseh naštetih področjih, sta sodelovanje in pomoč javnosti pri delu zdravstvene službe nujno potrebna. To pa bomo dosegli le z ustrezno zdravstveno vzgojo prebivalstva, takrat, ko bodo ljudje razumeli značaj raka, ko bodo vedeli, v katerih primerih in na kakšen način se ga je moč obvarovati, ko bodo vedeli, da je bolezen v večini primerov moč ozdraviti, če je zgodaj odkrita in zdravljena, ter da je moč preprečiti ali olajšati mnoge njene nevarne posledice.

Teden boja proti raku ima torej predvsem zdravstveno-vzgojni značaj, ni pa namenjen samo občanom, marveč vsem družbenim organom in organizacijam, ki jih zadeva vprašanje raka.

Če začnemo pri možnostih, ki jih imamo za preprečevanje zbolevanja za rakom, gre predvsem za odstranjevanje že znanih dejavnikov iz našega življenjskega in delovnega okolja, ki povzročajo ali pospešujejo raka, oziroma za varstvo človeka pred njimi.

Po ocenah mnogih znanstvenikov bi bilo moč preprečiti pretežno število rakov, če bi uspeli odstraniti ali preprečiti škodljivi vpliv kancerogenih dejavnikov, ki so navzoči v onesnaženem ozračju, v prehrabnih artiklih, pri proizvodnih postopkih v industrijskih obratih in še drugod ali pa se jim človek sam izpostavlja s svojimi razvadami, na primer kajenjem cigaret. Očitno sodi ta vidik boja proti raku med prizadevanja proti onesnaževanju človekovega okolja; zadeva pa zakonodajo, higiensko-tehnične ukrepe in ustrezen nadzor v obratih ter še druge poklicane družbene dejavnike.

Vsak rakav bolnik naj bi bil čimprej deležen najboljšega možnega ugotavljanja bolezni in zdravljenja, ker gre pri tem vedno za življenje. Današnja medicina ima glede tega velike možnosti, zahteva pa visoko specializirane in izkušene strokovnjake pa tudi zelo drago opremo in draga zdravila. Vse to narekuje koncentracijo, zbiranje teh zmogljivosti v visoko specializiranih centrih, katerih obstojanje je osnovni predpogoj, da se akcije za zgodnejše odkrivanje raka ne bodo izjalovile. S tem je utemeljeno, da smo si v naši strategiji, zamisli boja proti raku v SR Sloveniji, postavili za prvo nalogo rešitev skrajno nezadovoljivih prostorskih razmer in nezadovoljive materialne opremljenosti — zlasti onkološkega inštituta v Ljubljani.

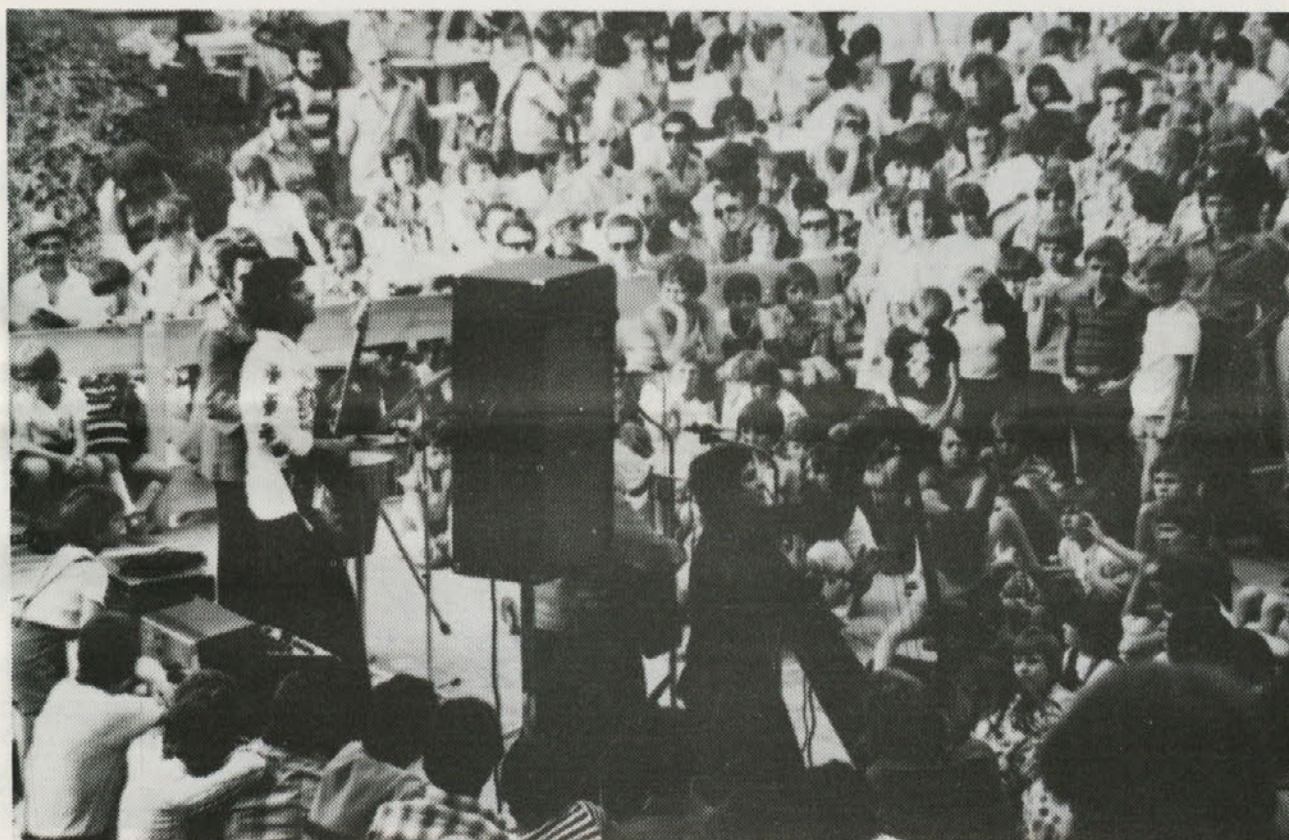
Pri tem moramo upoštevati predvsem vlogo tega inštituta kot jedra klinične onkološke službe v okviru Kliničnega centra, kot baze za onkološko izobraževanje zdravstvenih kadrov raznih smeri in baze znanstvenih raziskovanj na področju raka ter kot organizacije združenega dela, ki ji je prvenstvena skrb uspešen boj proti raku v naši republici! Pomen Onkološkega inštituta je naša javnost — žal bolj kot pa odgovorni družbeni organi — očitno pravilno dojela. Odtod tudi njena stalna materialna in moralna pomoč vsem našim prizadevanjem za rešitev inštitutovih težavnih razmer; za to, da bi le-ta lahko ustrezneje razvijal svojo dejavnost.

Tako je tudi našemu republiškem društvu za boj proti raku že od njegove ustanovitve v letu 1971 ena glavnih skrbi: pomagati inštitutu do tega, da bo lahko zadovoljivo opravljal svoje poslanstvo in naloge, ki jih potrebuje terjajo!

Zelo malo smo pri nas naredili tudi za ustreznejšo rehabilitacijo rakavih bolnikov — fizično, psihično in socialno. Mnogi bolniki, ki so sicer bili uspešno zdravljeni, so potem oslabiljeni ali delno prizadeti prepuščeni sami se-

Sredi popoldneva med piknikom na gradu

Los Paraguayos in naši otroci

Za ples med piknikom bo počasi treba misliti na večji oder

bi. V nemajhni meri gre pri tem tudi za vprašanje odnosa človeške okolice do takega bolnika — odnosa svojcev, delovnih kolektivov in drugih. Namesto da bi mu vsestransko pomagali, da bi se vključil v normalno življenje in delo, ga neredko osamijo s slabo prikritim ožigosanjem, češ, obsojenec na smrt! Še posebno hudo pa je mnogim bolnikom, ki so zaradi hujše invalidnosti ali napredovalne bolezni navezani na tujo pomoč in stalno medicinsko nego. Potrebna nega takih bolnikov na domu povečini ni zagotovljena — družini so v breme, domovi za onemogle jih neradi sprejemajo, bolnišnice jih odklanjajo. S to stisko se srečujemo vsak dan in pri tem smo spet pri začetku! Ali ne daje prav ta bedni konec življenja mnogih rakavih bolnikov vtis grozljivosti bolezni, ki zbuja v ljudeh upravičen strah pred njo? Zato nimajo prizadevanja za zboljšanje teh razmer nič manjše teže kot prizadevanja za zgodnejše odkrivanje raka. Tudi vsa ta prizadevanja pomenijo boj proti raku!

Ne moremo biti brezbržni do tega, kako neozdravljeni bolniki živijo s svojim rakom in kako za njim umirajo.

Na koncu naj le še omenim, da sta važni področji dejavnosti boja proti raku tudi nenehno izobraževanje zdravstvenih kadrov in pa raziskovanje na vseh področjih, ki smo jih omenili. Le od slednjega lahko pričakujemo novih, učinkovitejših orožij za boj proti tej bolezni in zmago nad njo.

Iz teh, bežno nakazanih vidikov boja proti raku in našega programa se nam kaže tudi vloga našega republiškega društva za boj proti raku, ki je prostovoljno združenje laikov (nestrokovnjakov — op. ur.) in strokovnjakov, ki želijo pomagati zdravstveni službi pri zatiranju te bolezni. Akcija našega društva se začneja tam, kjer se konča zmogljivost in pristojnost onkološke zdravstvene službe, da bi mogla uveljaviti potrebne ukrepe, ter tedaj, ko po uradni poti zbrana sredstva ne zadoščajo več za kritje potreb posameznih področij dejavnosti v boju proti raku. Naše društvo naj bi bilo posrednik med onkološko zdravstveno službo in javnostjo ter pristojnimi družbenimi dejavniki. Javnosti in pristojnim družbenim dejavnikom naj bi posredovalo strokovno načrtovane programe posameznih dejavnosti v boju proti raku in potrebe za njihovo izvajanje ter jih hkrati mobiliziralo k sodelovanju in pomoči!

(Op. uredništva — Božena Ravnikar, prof. dr. medicine, je direktor Onkološkega inštituta)

Seznam poslanih strokovnih člankov o poedinih rakavih boleznih

Dr. Jurij Lindtner
RAK NA DOJKI

Doc. dr. sc. dr. Stojan Havliček
RAK NA MATERNICI

Doc. dr. sc. dr. Andrej Kocijan
RAK NOŽNICE IN ZUNANJEGA SPOLOVILA

Prof. dr. sc. dr. Rado Poljanšek
RAK NA JAJČNIKIH IN JAJCEVODIH

Dr. Zdenka Podgornik—Runovo
PLJUČNI RAK

Doc. dr. sc. dr. Marija Auersperg
RAK NA ŽELODCU

Dr. sc. dr. Marjan Budihna
RAK GLAVE IN VRATU

Doc. dr. Franc Lukič
RAK DEBELEGA ČREVEESA IN DANKE

Dr. Marjan Naglas
RAK NA JETRIH, ŽOLČNIKU IN TREBUŠNI SLINAVKI

Doc. dr. sc. dr. Miha Debevc
RAK NA SEČILIH

Mgr. sc. dr. Janez Kuhelj
RAK NA MOŠKIH SPOLOVILIH

Prof. dr. sc. dr. Marjan Erjavec
O ŠČITNI ŽLEZI, GOLŠI IN RAKU TE ŽLEZE

Dr. Marija Vegelj—Pirc
NOVE TVORBE V MOŽGANIH

Dr. Peter Albert Fras
SARKOMI MEHKIH TKIV IN KOSTI

Dr. Jože Bitenc
KOŽNI RAK IN MALIGNI MELANOM

Praznik

Nezaupanja. Bojazni. Sovraštva. Strah. Včasih dnevi brez pravega smisla. V čem vse ne plava svet! Še utonil bi, če ne bi iznašel — Chaplin je rekel: smeha — mi pa bi rekli: ljudskih praznikov — in v dolini dali od teh na prvo mesto naš praznik, 3. julij. Kdo bo piknil: "Zdaj, v začetku septembra, se ga spomnite ..." Ja, zdaj se ga splača! Ni jih malo pri kraju z dopustom. Jesen je tu. Skrbi. Vse priganja delo. Navsezadnje pa: saj o našem letošnjem 3. juliju še nikjer ni kdo kaj napisal kot o prazniku. Vsi obidejo drobnjarije, ki povedo več kot prepisani govori, naštevanje števil in podobnega. Naš praznik je živ. Že dva, tri tedne prej visi v zraku. Že sredi junija slišiš tudi kakšno nanovo pečeno "madam": "Spet ne bom mogla spati. Zvečer bodo pokali in rogovili in jutraj spet — že ob petih nas bodo spravili pokonci ..." Tisti, ki lepijo glavne plakate, pa se zadnja leta že teden dni pred "akcijo" sprašujejo: "Nas bodo v 'Centru' spet nagnali? Bomo spet slišali: 'Ni dovoljeno!' in poklapni odhajali z 'namalanim veselim knapom' ..." Vprašujejo se in ne zastoj. Tudi letos jih je minila dobra volja tam nasproti Doma kulture, v sila "nobel" kavarni za Šaleško 19, v novem "hramu politike in pravice" in še kje v "Centru". Zakaj tod ni dovoljeno obešati sporočil o pomembnih dogodkih, za drugim vogalom pa dovolijo? Je vmes res samo kak "uradni" odlok. Če je, potem bi potreboval še "brata", ki bi poskrbel za ureditev razglasnih desk v mestu. Vsaj ob najbolj prometnih točkah bi bile nujne. Nasploh je pri nas nekaj odlokov, ki ne vidijo obeh strani. Vzemimo za primer odlok o prepovedi pranja avtomobilov ob Paki, zaradi katerega so nas že drugi vlačili po zobeh! Ta odlok je — poštene javne pralnice za avtomobile pa nimamo v celi dolini.

Vendar to o plakatih in nerganju nekaternikov in nekater-nic, češ da ob 3. juliju zganjamo rompopom, ni skalilo našega praznovanja. Preveč je zakoreninjeno, da bi ga lahko. Še prizadeti so se kasneje tega spominjali med prizanesljivim smehom. Za smeh pa tako vemo, da velja — nobeden ne bo umrl, če bo umrl od smeha ... Za praznik smo si pripravili vse, kar smo potrebovali. Nikjer se nam ni zgodilo, kar se je — resnično, vsaj tako trdijo — pred tedni nekje ob zgornji Paki ... Pri hiši je nekdo umrl in ljudje so prišli bedet. Med njimi tudi neki naš rudar. In bedeli so in bedeli — pijače pa od nikoder. Takrat pa naš rudar: "Kaj pa grejo delat mrliča, če nimajo pri hiši mošta ..." No, pri naših prireditvah ob 3. juliju je do podobne pritožbe lahko prišlo le malokje — pijače je bilo skoraj povsod najmanj dovolj. O tem smo "razpravljali" in se do takega sklepa "dokopali" v delavskem klubu, med sprejemom naših delavcev, upokojenih po lanskem 3. juliju. Vendar, dogodke prehitevamo ...

Začeli smo športno ...

In tudi končali! Kaj bi kazalo povedati o športnih dogodkih vmes, pa preberite v članku Ljotza Ojsterška v nadaljevanju tega "nešportnega" pisanja!

Praznične seje delavskih svetov temeljnih organizacij in DSSS ...

Na prazničnih sejah delavskih svetov temeljnih organizacij in DSSS je potekalo podeljevanje spominskih plaket in denarnih nagrad našim letošnjim jubilarom z 10 ter 25 oziroma 30 let neprekinjenega dela pri naši delovni organizaciji. Vse naše letošnje delovne jubilate, tudi delavce s 5, 10 in 15 let aktivnosti v jamski reševalni četi, omenjamo za sklep te reportaže!

Med temi sejami ni bilo skoraj nobene, ki ji ne bi prisostvovali tudi direktor temeljne organizacije in predstavniki družbenopolitičnih organizacij v TOZD — sindikata, mladine, ZK. Od jubilarov je prav tako malokdo manjkal — zato je le nekaj nageljniov ostalo nepripetih.

Seje so bile napovedane za 2. julij ob dvanajstih, vendar so ponekod prehitevali.

Delavski svet ESO je praznično sejo opravil že 1. julija navečer v restavraciji Name. Delo je bilo lepo razdeljeno. Franc Tamše, predsednik delavskega sveta, je vse skupaj začel. Povedal je, kako da so v ESO v zadnjih letih napredovali — novi izdelki, boljša organizacija; proizvodna in samoupravna — in tako naprej!

Ko pravim "in tako naprej", bi bilo treba reči: zelo so napredovali tudi v prostorski stiski in zategadelj nazadovali v varnosti pri delu. Potem, velik napredek beležijo tudi v obširnosti dnevnih redov sestankov v TOZD. Malo malo se in tudi z oblikovanjem novih temeljnih organizacij bodo začeli; da o skorajšnji izgradnji novih prostorov ne govorimo ... A da ne bo pomote! To so besede predsednika Tamšeta, ki jih tudi direktor Barle ni zanikal, ko je za njim povzel besedo. Inženir Barle je napredek v zadnjih letih še krepkeje izrazil. Za mejnika je vzel leto 1959 ter načrt za tekoče leto in povedal, da bi naj glede števila zaposlenih v tem času skočili od 121 na predvidenih 530, pri celotnem letnem dohodku pa od okrog 180 starih milijonov na predvidenih 21 655 starih milijonov! Vprašujem se, kam pa bodo šli z denarjem ...

Po zapisanih besedah direktorja Stanku Rudolfu, predsedniku sindikata v ESO, seveda ni preostalo kaj drugega, kot da je jubilarom ESO vsem po vrsti začel navdušeno stiskati roko in čestitati, prijetno "žensko pomoč" pa je nahlalil, da jim je začela pripenjati nageljne, ki so kar zardevali od sreče, da bodo deležni časti na prsih tako "poskočnih" mož in fantov.

Debate po "poročilih" je bilo — kdo bi jo zmeril? Še jaz sem se zapletel vanjo. Predtem pa mi je znanec iz vrst "10-letnikov" vrgel čez mizo: "Lej ga, loja! Te menda daje trema pred tem glažovjem?" Misli si svoje, rekel pa nič, se zresnil in od tega imate tale razgovor s "30-letnikom" Milanom Polakom, visoko kvalificiranim strojnikom iz ESO!

"Milan Polak, a ne?"

— Mhm, že od 10. septembra 1928.

"Trideset let že delate pri rudniku in ESO?"

— Trideset let je letos, ja. Začel sem že med vojno, triinštiridesetega, že kot izučeni ključavničar, čeprav sem bil še čisto mlad. Ko sem šel v uk, sem pa tako bil še otrok.

"Kje ste se učili?"

— Pri rudniku.

"Je bilo hudo?"

— Hudo, slabe spomine imam na uk. Trdi so bili z nami, vajenci — "lerpobi". Tudi tepli so nas.

"Kdaj pa je bilo za vas najhujše po svobodi?"

— V letih 1957 in 1958, ko smo začeli uvajati novo mehanizacijo.

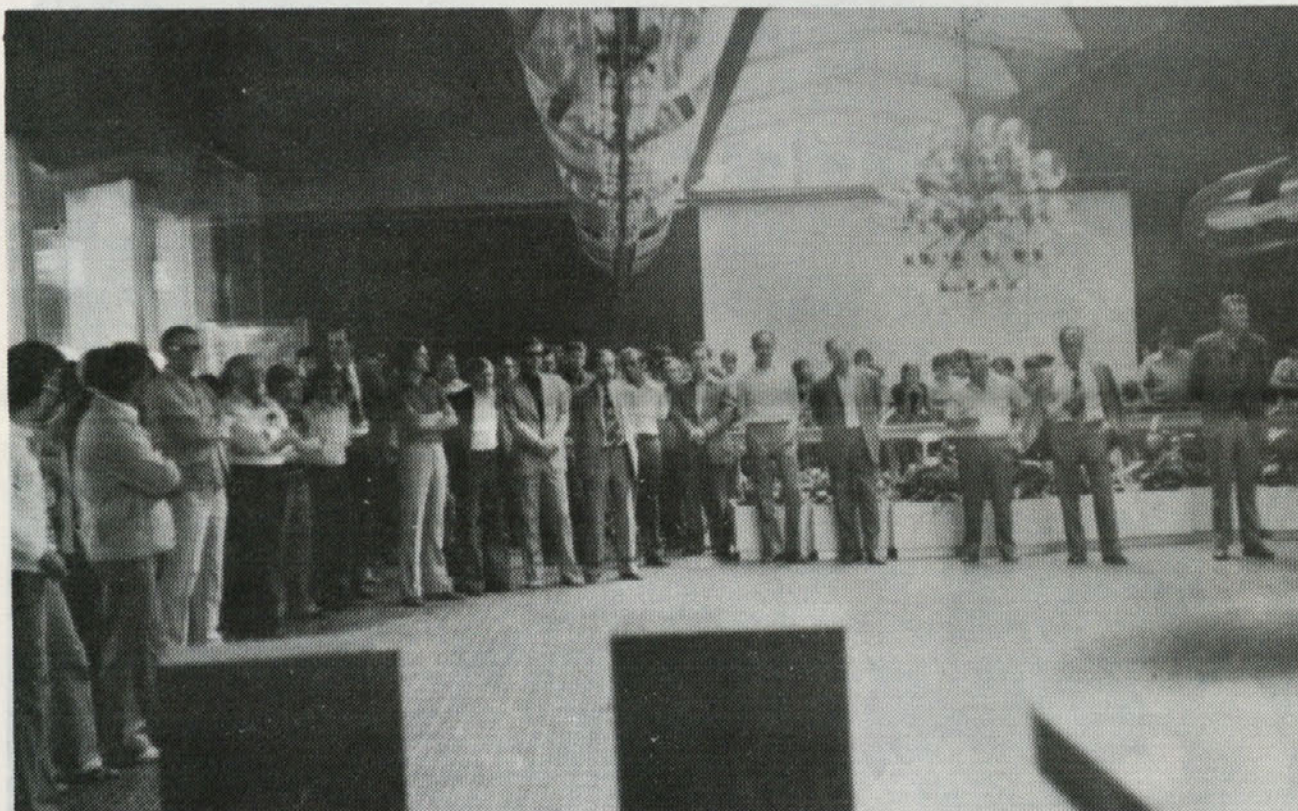
"Rekli so mi, da ste visoko kvalificiran strojnik. Kdaj ste napredovali?"

— Leta 1961. Potrebno je bilo zaradi dela.

"Poročeni ste?!"

"30-letnik" Milan Polak iz ESO

Drugega julija ob desetih dopoldne smo odprli nov obrat družbene prehrane v Velenju.

— Že dolgo, od 1952. leta. Ženi je ime Fanika. Prej se je pisala Pušnik. Doma je, ni zaposlena. Imava hišo, po njeni materi, v Prelogah. Pa ne bo več dolgo stala. Ugreznila se bo. Čez kakih pet let bo jo treba zapustiti. Ne vem še, kam bom šel, in tudi ne, ali bom novo hišo sam gradil ali rudnik.

"Zaradi zdravja?"

— Ja, križ me daje.

"Kako pa ste spoznali bodočo ženo?"

— Sosedova je bila. Še iz šole sva se poznala. Le petsto metrov smo bili narazen, drugače pa smo mi bili v Škalah, oni pa v Prelogah.

"Imate kaj otrok?"

— Sina, Milan mu je ime. Ravno zdaj se je izučil za strojnega ključavničarja, pri RŠC, delal pa bo v ESO.

"Pri vzdrževanju strojev delate. Je veliko dela?"

— Pa še koliko, največ pri strožnicah, veliko pa tudi pri skobeljnih in vrtnih strojih.

"Zakaj ga je največ pri strožnicah?"

— Veliko jih je že dotrajanih, amortiziranih — so pač stare "prvomajske". Pa še na tesnem smo. Komaj čakamo na nove prostore. Računajo, da bi k letu odrezovalnico že lahko preselili.

"Kdo pa je vaš najbližnji sodelavec?"

— Vodušek, Stane; tudi on je visoko kvalificiran strojnik. Skupaj delava že od leta '61.

"Bi lahko rekli, da se tudi z večino drugih v ESO razumete?"

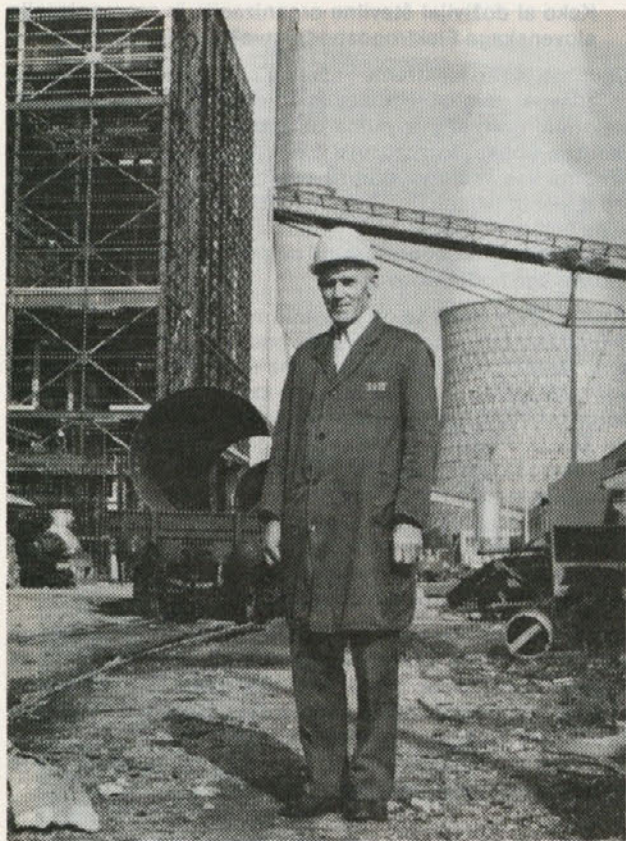
— To lahko rečem. Če je kdaj napeto, je zato, ker je preveč dela.

"Pa sestanki, jih je dandanes več, kot jih je bilo kdaj prej?"

— Ne bi rekel. Zdi se mi, da smo se v prvih letih po vojni še pogostejše sestajali. Bil sem nekaj časa predsednik sindikalnega odbora v ESO, zato vem. Pogosti sestanki so takrat bili nujni. Zbirati smo se morali, da smo poskrbe-

"30-letnik" Branko Štemberger iz ESO

"30-letnik" Janko Kaudik iz TE Šoštanj

li za obutev in hrano. In zaradi udarniških akcij! Tudi predsednik mladinskega aktiva v ESO sem bil, koj po vojni, dokler sem bil še bolj mlad, in dobro se spominjam, kolikokrat smo se dogovarjali za udarniške akcije. Še v jamo smo hodili na udarniško delo — v jamo Škale; ko so bile še opave. Deset, dvanajst "huntov" premoga je bila norma in potem si lahko šel domov.

"Kakšno se vam je zdelo rudarjenje?"

— Trdo, sem pa drugače o njem dosti vedel. Oče, kmečki sin, je bil sicer izučen mesar, a ker dela za svoj poklic ni našel, se je lotil rudarjenja. Delal je v našem rudniku, dolgo pa tudi v Zabukovci.

"Kako pa ste prestali vojno?"

— Prej sem se učil, potem delal. Decembra 1944 — osemindvajsetega — pa bi me skoraj ubilo. Amerikanci so bombardirali rudnik in zadeli v sredo stare strojnice na jašku Škale. Strojnika pri izvoznem jašku je ubilo in tudi mene bi, če — na srečo — ne bi šel prej domov. Dobro se spominjam tudi konca aprila 1944, ko so partizani med napadom na nemško postojanko na rudniku požgali rudniške objekte, da okupator ne bi mogel več izkoriščati naše jame. Pogorele so rudniška mizararska delavnica, žaga, deponija, deloma pa tudi separacija. Naslednja dva dni potem je bila hajka. Nemci so lovili vse, ki so jih sumili sodelovanja s partizani, in polovljene poslali v nemška koncentracijska taborišča. Malokateri od teh se je vrnil živ. Veliko naših rudarjev pa je takrat odšlo v partizane.

"Je vojna hudo prizadela vaše sorodstvo?"

— Ivana Pirečnika, moža mamine sestre Pavle, so Nemci 27. decembra 1941 ustrelili v Mariboru, potem ko so ga prijeli, zaprli in mučili, ker je nekdo izdal, da je sodeloval s partizani, ki so v noči s 7. na 8. oktober istega leta

Popoldne pred 3. julijem pred bifejem "Košaki" in praznično "fedranje"

napadli nemško postojanko v Šoštanju. Pavlo pa so nekaj mesecev pozneje, sredi leta 1942, deportirali v koncentracijsko taborišče Auschwitz.

"Kje pa sta živela vaša teta Pavla in njen mož?"

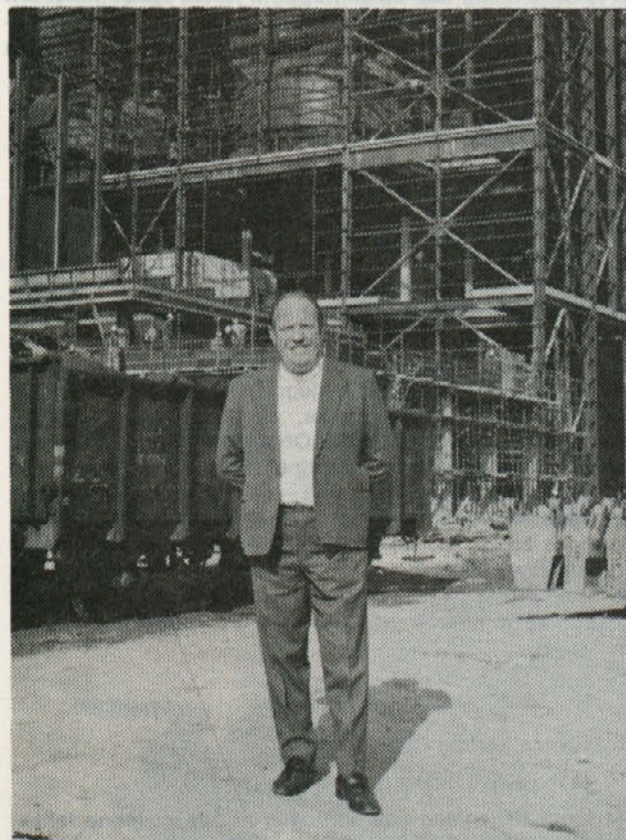
— V Lokovici, pri Pirečnikovih, kamor se je teta priženila od doma — Primožičevih v Šoštanju.

"Se je teta vrnila?"

— Na srečo je preživela vse grozote Auschwitza in se vrnila ...

Po tem odgovoru si s "30-letnikom" Milanom Polakom nisva imela več kaj posebnega reči. Zato sem zbrano družčino hotel zapustiti, ker je bilo treba malo poslikati še sprejem upokojencev v Delavskem klubu, ki se je imel ravno takrat prijeti. Vendar me je sredi odhoda ustavil inženir Barle, češ, še enega "30-letnika" imamo — Branka Štembergerja. Odvrnil sem: "Ura je sedem, iti moram, vas Štemberger, pa prosim za razgovor na domu." Rešitev je bila vsem povšeči. Razgovor z Brankom Štembergerjem pa je opravil Stojan Saje, novinar pri našem glasilu. Tole je zapis tega razgovora.

Branka Štembergerja nisem poznal. Le fotografijo na njegovi osebni mapi v oddelku kadrovske evidence sem videl. Vendar, ko sem ga tistega avgustovskega popoldneva zagledal na Tavčarjevi cesti pred njihovo hišo, številko 4 nosi, se mi je zazdelo, da sva že stara znanca. To sem seveda obdržal zase; raje sem ga poprašal, če sem prišel prav. Namesto odgovora mi je predstavil ženo in svojega očeta, s katerima je sedel na klopi in kramljaj, pa pokazal še na sina in vnuka, ki sta se ravno mudila na vrtu. "Vidite," je nato poudaril, "ne samo Štembergerjevi, kar štiri generacije Štembergerjev so tu!"

"30-letnik" Karel Rudnik iz TE Šoštanj

Usedla sva se, v svetli, lepo opremljeni sobi. V mislih sva se preselila v Pesje, njegov rojstni kraj. Potem sva segla petkrat po deset let nazaj, ko je Branko kobacal še v plenica.

— Živelim smo v Pesjem, kjer je bila doma tudi moja mama. Oče pa izhaja iz Gorskega kotarja, pravzaprav iz Delnic. V proletarski družini se je rodilo osmero otrok. Od teh živimo le še štirje: brat, ki dela v elektrarni, in dve sestri; ti dve nista v Velenju.

O očetu je še marsikaj povedal — o Zvonku Štembergerju, pravi kotarski korenini, ki je prav tako dolga leta služboval pri našem rudniku. Bil je sicer lesni delavec, delal pa je tudi v jami. Danes mu je 91 let, a še vedno kaj brklja okoli hiše. O njem pravi Branko, da je kakor grča — vendar z otroki nikoli ni bil trd. Učil jih je le lepega in dobrega.

— Koncal sem šest razredov osnovne šole v Škalah in tri razrede obrtne šole v Šoštanju. Od mladih let so me zanimale instalacije, posebno pa so me veselila dela, ki so vezana na elektrotehniko. Tako sem se v stari velenjski elektrarni izučil za elektrikarja. Brat me je sicer spravljal h ključavničarjem, toda ni mi žal, da sem se odločil po svoji volji.

To je Branko Štemberger povedal, zdelo se mi je, s posebnim poudarkom in zanosom. Še mene se je začelo lotevati njegovo notranje zadovoljstvo, ko so mu oči zažarele kot dvoje isker. In tanke ustnice so mu narahlo podhrtevale ob močnejše izgovorjenih besedah. Čutil sem, da zanj pomeni živeti, opravljati izbran poklic in se mu ves predajati iz leta v leto. Zavedel sem se, da bi lahko o tem povedal več, kot bi lahko jaz zapisal. Zato sva se omejila le na odlomke njegovih spominov.

— Bil sem v tisti generaciji, ki ji ni bilo najlažje. Revščina je bila naša vsakdanja spremljevalka. Poznali smo glad pa tudi razne druge stiske. Milo rečeno, živeli smo bolj skromno kot današnji rod. To je tudi razumljivo, saj smo odrasli v težkih in nemirnih časih. Komaj učiti sem se začel, ko je prihromela vojna. Med drugimi strahotami me je doletelo tudi pregnanstvo. Odnjali so me v Slavonsko Požego. Toda kaj bi se spominjal neprijetnih dogodkov! Glavno je, da smo srečno pričakali konec vojne.

Potem sem nadaljeval šolanje v Mariboru. Po končani šoli so me poklicali na doslužitev vojaškega roka. Že leta 1947 sem delal nekaj mesecev pri rudniku, po vojaščini sem se zopet vrnil. Od maja 1948 sem neprekinjeno pri rudniku. Čutim, kakor bi bil rojen za rudnik. Ne bi ga mogel zapustiti. Tudi krize so bile, a če bi takrat odšel, bi se mi zdelo, kot bi zapustil družino.

Razumel sem, da slednjega ne bi nikoli storil; toliko bolj, ko sem spoznal, kaj mu družina pomeni. O svojih bližnjih mi je pripovedoval s posebno mehkim glasom, iz katerega je bilo pristočno spoštovanje. Posebno o ženi Štefki, ki je kot otrok živela v rudarskem mestecu Rtanju v Srbiji. Nato je prišla v Pesje, kjer je dolgo službovala kot vzgojiteljica in kjer sta se tudi spoznala ter se leta 1953 poročila. Potem je bilo treba še bolj misliti na redno delo in zaslužek.

— Takoj na začetku sem se zaposlil v elektro delavnici. Urejeval sem nove zunanje in notranje instalacije in opravljal remontna pa še druga dela. Spominjam se tudi, kako smo začeli delati novi jašek; pri tem delu sem bil od tistih dni naprej, ko smo zasadili prve lopate. To so bili zahtevni časi — ni bilo materiala, orodja pa tudi ne. In koliko smo delali udarniško; vsepovsod: za izgradnjo rudniških objektov, za novo Velenje! Na žalost se te naše skupne pridobitve danes vse premalo cenijo in čuvajo ...

Od kje toliko volje in energije, se mi je nehote vrnila misel, ko sem se zagledal v njegovo suhljato postavo. Dobro skriva leta in vse prestane napore! Saj Branko Štemberger je okrog pet let bil tudi v jami; pri vzdrževalnih, montažnih in drugih delih, pa jo je moral zaradi omajanega zdravia zapustiti. Dolga leta je nato s skupino štirih ali petih delavcev skrbel za razna instalacijska dela v stavbah po Velenju in drugod. Takrat sta delala v tej skupini, se spominja, tudi Edo Uranjek in Jože Ramšak — še kot pomočnika.

Zdaj že deset let ne hodi več na teren. Njegovo delovno mesto je v elektro delavnici TOZD ESO. Sodelavci ga poznajo kot dobrega skupinovodjo pa tudi discipliniranega in nadvse vestnega delavca, ki ima odprte oči za napredek.

— Danes so pogoji in način dela neprimerno boljši. Imamo dobre materiale, orodja, zaščitna sredstva. Včasih je bilo veliko več ročnega dela, danes opravijo to stroji. Napredek je velik tudi v elektro stroki. Razvoju tehnike je treba vedno slediti in se izpopolnjevati. To zahtevajo že potrebe na delovnem mestu. Zato sem leta 1966 opravil še izpit za visoko kvalificiranega elektrika. Mi, elektrika, pa imamo vsako leto tudi preverjanje strokovnega znanja. To je glede na zahtevnost našega dela tudi nujno. V naši delavnici izdelujemo elektro opremo za stanovanjske stavbe — razdelilne omare, hišne razdelilce — pa tudi zahtevnejšo in večjo opremo za naše proizvodne objekte ter delavnice in tovarne drugih.

Z mojim sogovornikom pa nisva ostala le pri tehniki. Pomudila sva se še pri medsebojnih odnosih in še marsičem. O odnosih je menil, da so pri njih dobri, saj se med sabo razumejo in imajo tudi interes za reševanje skupnih problemov. Vendar pa — je menil — kadar gre za tiste drobne osebne problemčke (predvsem v odnosih med posamezniki, ki so včasih še kako pomembni), se mu zdi, da postajamo vse preveč brezbržni.

Govorila sva tudi o njegovem družbenopolitičnem delovanju. Omenil je, da je okoli pet let član ZK, dve leti je aktivno sodeloval v sindikalni organizaciji ESO, dvakrat je bil član CDS, sedaj pa je član komisije za delavsko kontrolo v TOZD ESO.

Potem mi je pripovedoval o svetlih in manj svetlih trenutkih.

— Za 20-letnico dela sem prejel pohvalo in uro. Uro še danes nosim; veliko mi pomeni. Najbolj dragoceno priznanje pa sem prejel lansko leto. Lanski 3. julij, ko so mi podelili medaljo dela s srebrnim vencem, je zame najsvetlejši trenutek. In letos sem bil nagrajen za 30-letnico dela ...

To mi je povedal skromno in preprosto, kakor bi govorila o čisto samoumevnih rečeh. Z enako skromnostjo je pripovedoval tudi o sinu Borisu, ki se je izučil za orodjarja in dela v jami Škale, pa hčerki Bredi, ki je ekonomski tehnik, in približ, da so mladi vredni zaupanja.

Pripovedoval mi je še o drugih lepih stvareh, o dobrih sosedskih odnosih, o "Tavčarjevcih", na primer, ki jih je še bolj povezoval prav ime njihove ulice. Že dolgo je namreč tega, kar so se dogovorili, da bodo skupno obiskali rojstni kraj pisatelja Tavčarja. In dogovora so se tudi držali; zvedeli so marsikaj novega o Tavčarju, obenem pa se bolj spoznali med seboj. Od takrat hodijo vsako leto na skupne izlete. Obiskujejo rojstne kraje naših pomembnih umetnikov pa tudi partizanske in druge znamenite kraje. Branko meni, da je to lepa oblika aktivnosti za poglobljanje dobrih odnosov med ljudmi in spletnje trdnih vezi, na katerih nastajajo nove in nove oblike sodelovanja.

Pa tudi mimo njegovih konjičkov nisva mogla. Govoril mi je o železnem konjičku, o kolesarjenju, ki ga še vedno veseli. Kot mladinec pa je telovalil pri "Sokolu". Potem, po vojni, je bil tudi aktiven član velenjskega Rudarja; kar osem let je igral nogomet ...

Ob koncu pogovora sva zasukala misli v prihodnost. Poprašal sem ga o njegovih načrtih in željah.

— Delal bi rad, dokler bo mogoče, dokler mi bo dopuščalo zdravje. Pri tem želim, da bi se elektrostrojni obrati kmalu preselili v nove prostore. V novih delavnicah bomo imeli veliko boljše pogoje dela. Upam, da se bomo vsi, predvsem pa mlajši, potem še bolj trudili za blaginjo vseh nas.

Želim tudi, da bi bil mir na svetu pa da bi lahko z ženo spremljala odrasčanje vnuka in vnukinje, katerima gre veliko najine pozornosti ...

Tudi delavski svet TE Šoštanj je imel praznično sejo 1. julija. Sestal se je ob sedmih zvečer, uro kasneje kot delavski svet ESO. Natančneje povedano, seja ni bila zgolj praznična, saj je podeljevanje spominskih plaket in nagrad jubilarom bilo le del dnevnega reda seje. Vendar zaradi tega podeljevanje spominskih plaket in nagrad ni bilo nič manj slovesno. To je očitno iz naslednjega članka o tem dogodku v TOZD TEŠ, ki ga je pripravil član te TOZD in stalni sodelavec pri našem glasilu Maks Lomšek.

Polnoštevilno zbrane jubilate sta pozdravila in jim čestitala za dolgoletno delo v TOZD TE Šoštanj oziroma REK Velenje predsednik delavskega sveta in direktor TOZD TEŠ — Polde Dvoršak in Dušan Janežič.

Zatem jim je direktor Janežič dejal:

"Zavedamo se, da je vaše delo in vaše sodelovanje v samoupravnih in družbenopolitičnih organih našemu kolektivu ogromno pripomoglo. Pomagali ste, da je kolektiv termoelektrarne Šoštanj važen dejavnik v proizvodnji električne energije v Sloveniji, saj TE Šoštanj pokriva prek 35 odstotkov celotne potrošnje električne energije v naši republiki. Prav tako se je TE Šoštanj uveljavila tudi v jugoslovanskem merilu, saj je glede tehničnih normativov, obratovalne pripravljenosti in pogonskih ur med vodilnimi elektrarnami v državi.

Ob tem pa je treba poudariti še sledeče!

Prišel je čas največjega razmaha montažnih del pri izgradnji IV. faze elektrarne. Od prve sinhronizacije nove faze nas loči le še leto dni in ta rok bo od nas vseh zahteval še dodatne napore. Da pa bi tem zahtevnim nalogam bili kos, je treba znotraj našega kolektiva še marsikaj urediti. Treba bo utrditi organizacijo posameznih služb, usposobiti potrebne kadre ter poglobiti in utrditi samoupravljanje, in sicer tako, da bo res vsak delavec lahko aktivno sodeloval pri odločanju in sprejemanju določene politike in sklepov. V kolektivu je treba gojiti tovarištvo, ki naj sloni na medsebojnem spoštovanju in zaupanju. Prenašati je treba tehnično znanje in praktične izkušnje mlajšim in novim sodelavcem. S tem si bomo zagotovili potrebne strokovnjake in poskrbeli za nemoteno obratovanje kakor tudi kvalitetno vzdrževanje vseh proizvodnih naprav elektrarne."

Ko se je po teh besedah dotaknil še razprave o osnutku zakona o združenem delu, je poudaril, da bo treba v naslednjem obdobju našo temeljno organizacijo in delovno organizacijo REK Velenje vsebinsko in formalno uskladiti z zakonom o združenem delu.

Ob sklepu svojega nagovora jubilarom pa je dejal:

"Kot sem že omenil, stojimo pred odgovornimi nalogami, kajti zavedati se moramo, da opravljamo dejavnost posebnega družbenega pomena in da zato, kot doslej, tudi v bodoče v naši elektrarni ne bo mesta za kritikante in pasivneže, ki bi nas samo ovirali pri delu — temveč le za napredne, aktivne delavce, ki se zavedajo pomena samoupravljanja in odgovornosti za svoje delo do kolektiva in družbe.

Najlepša hlava za vaše dosedanje delo, dragi jubilarji, in trud — z željo, da ostanemo še naprej dobri sodelavci in tovariši."

Sledilo je podeljevanje spominskih plaket in nagrad jubilarom, potem pa svečana večerja vseh udeležencev seje ...

Udeležba jubilarov je bila, kot že rečeno, polnoštevilna. Med njimi sta bila tudi oba letošnja "30-letnika" iz naše TOZD — Janko Kaudik in Karel Rudnik, ki sta vseh svojih 30 delovnih let preživela v kolektivu bivše TE Velenje in TE Šoštanj. Torej lahko poznata delo in življenje v našem elektrogospodarstvu do dna. Zato smo se dogovorili, naj pripravim z obema razgovor za glasilo Rudar. Nič nista imela proti in tako je prišlo do tehle razgovorov z njima.

Razgovor z Jankom Kaudikom

Janko, sedaj si elektrotehnik v investicijskem sektorju TE Šoštanj. Kako in na katerih delovnih mestih pa si delal teh 30 let?

Dan pred 3. julijem ob petih popoldne smo svečano sprejeli med komuniste 55 naših delavcev. Priča slovesnemu dogodku je bil tudi častni član našega kolektiva Franc Leskošek-Luka. Ko se je oglašil, da bi še on rad nekaj povedal, je dejal tudi tole: "Pred 50 leti, ko so mene sprejemali med komuniste, so me sprejeli v hosti. Takrat si vedel, da se boš z včlanjenjem moral 'pogovarjati' z žandarji — da boš kdaj tudi tepen, mučen, da te bodo lahko tudi do smrti pobili ... Na vse si moral biti pripravljen kot komunist. Vendar smo bili sposobni premagati vse in doseči cilje. Komaj nekaj sto nas je bilo, ki smo dvignili revolucijo, ki je zmaga. Tega vi, ki ste zdaj postali komunisti, ne smete pozabiti. Čestitam vam za sprejem in želim, da bi dobro delali!"

Če bi celotno delo razdelil na delo v elektrarni Velenje in elektrarni Šoštanj, se bi izšlo: v velenjski elektrarni sem delal 10 let, v šoštanjski pa 20 let. V elektrarni Velenje sem sprva delal kot električar pri vzdrževanju električnih naprav, nato pa sem bil stikalec.

V TE Velenje sem bil po končanem šolanju na tehniški srednji šoli v Ljubljani nekaj časa vodja elektrodelačnice, nato pa pomočnik obratovodje elektrarne, in to vse do odhoda na gradbišče nove elektrarne v Šoštanju v začetku leta 1955, ko so bila montažna dela na njem na višku.

Pri izgradnji prve faze šoštanjske elektrarne z močjo 2 x 30 MW sem nadziral izvajanje montažnih del v stikalnici in toplotni komandi. Po končani montaži obeh proizvodnih enot, leta 1956, sem nato bil 3 leta na delovnem mestu tehnika za meritve in zaščito, potem pa nadaljnjih 7 let vodja elektrolaboratorija. Na teh delovnih mestih sem v okviru sodelovanja z elektroinštitutom v Ljubljani opravljal tudi razna merjenja na skoraj vseh hidro- in termoelektrarnah po Sloveniji.

Zatem sem 3 leta bil pomočnik vodje elektro vzdrževanja, od leta 1973 pa sem v investicijskem sektorju za izgradnjo TE Šoštanj IV, kjer odgovarjam za merilne in regulacijske naprave te faze elektrarne.

Pri delu sem se vsa leta srečeval z novimi in vedno sodobnejšimi tehničnimi napravami. Z velikim veseljem sem sodeloval pri reševanju raznih problemov in našel obilico osebnega zadovoljstva, če so naprave, katerim sem se posvetil, končno v redu delovale.

Kako si doživljal številne organizacije in reorganizacije slovenskega Elektrogospodarstva?

Obdobja, ko so elektrarne napajale posamezna omrežja, so že zdavnaj minila. Pri sedanji velikosti in razširjenosti električnih omrežij je nujna ustrezna povezava in organizacijska oblika, ki združuje vse termo- in hidroelektrarne oziroma vse večje in manjše energetske vire na področju republike in federacije. Skupne službe v združenem podjetju pa bi morale skrbeti za urejene odnose — predvsem med notranjimi elektroenergetskimi delovnimi organizacijami in združenega podjetja do družbe.

V povojnih letih so se ob številnih reorganizacijah menjale bolj ali manj uspešne oblike slovenskega Elektrogospodarstva. Menim, da je bila razmeroma najslabša oblika tista iz leta 1965, ko je prišlo do popolne razdrobitve poprej še kar dobre organiziranosti Elektrogospodarstva, ki je bila znana kot ELES. Posamezne delovne organizacije so res dobile več samostojnosti, vendar so si mnoge le-to napačno tolmačile in tako tudi gospodarile. Vloge skupnih služb so povsem zvođenele in niso več služile namenu. Zato je potem prišlo do iskanja ustrežnejših oblik sodelovanja med podjetji Elektrogospodarstva, vendar tudi to pot brez večjih uspehov, in to je privedlo do znanih posledic.

Zaradi manjkajoče potrebne koordinacije ni bilo premoga niti za obstoječe elektroenergetske naprave, kaj šele za bodoče nove. Sicer pa ni bilo tudi potrebnih finančnih sredstev za graditev novih energetskih objektov. Zaradi tega smo tudi Šoštanj III pričeli graditi veliko prepozno glede na potrebe. In odraz vsega tega so bile pogoste hude redukcije električnega toka.

Sedanja oblika organiziranosti, združevanje na osnovi samoupravnega dogovarjanja, pa — z ozirom na dosedanje rezultate — kaže na uspešen razvoj elektrogospodarstva in energetike nasploh.

Katerega dogodka iz tvojih 30 let dela se najbolj spominjaš?

Zdi se mi, da mi je še najbolj ostal v spominu prvi zagon bloka 1 prve faze TE Šoštanj. Do takrat sem večinoma delal pri napravah, ki so že obratovalle, po končanih montažnih delih za ta blok in preizkusih njegovih naprav pa sem bil prvič prisoten pri zagonu neke, za takrat velike elektroenergetske proizvodne enote. Ob dejstvu, da je iz navidez razmetanega gradbišča s stotinami ton razne opreme in materiala zrasla nova elektrarna — je bilo to zame enkratno doživetje. Kljub temu, da je 16. maja letos minilo od tega dogodka že 20 let, mi bo le-ta nemara za vedno ostal v spominu, prav tako pa tudi 20. september pred 20 leti, ko je še blok 2 prve faze TE Šoštanj začel oddajati za naše gospodarstvo prepotrebne kilovatne ure v omrežje.

Razgovor s Karlom Rudnikom

Pa tvoja življenjska pot?

Na svojo življenjsko pot, ki doslej ni bila posebno lahka, sem "stopil" 20. 6. 1925 v Velenju. Ko pa sem potem končal takratno velenjsko osnovno šolo, so mi starši z velikimi

S podeljevanja plaket in nagrad delovnim jubilantom TOZD RLV — MT

S podeljevanja plaket in nagrad delovnim jubilantom TOZD RLV — Steber 8

S podeljevanja plaket in nagrad delovnim jubilantom TOZD RLV — Priprave

težavami poiskali učno mesto za mizarja. V tistih časih, bilo je tik pred drugo svetovno vojno, je pač bilo tako: vajencev dosti, učnih mest pa malo. Šel sem se torej učiti mizarске obrti, in to v Ljubljano, ker me bliže nobeden ni sprejel v uk. Mizarška obrt me sicer ni posebno veselila, raje bi bil ključavničar ali mehanik, a kaj, ko to ni bilo mogoče.

Kot vajencu se mi ni nič kaj dobro godilo. Kaj vse so takrat "majstri" zahtevali od "lerpobov", tisti, ki so bili kdaj "kseli", vedo!

Po razpadu stare Jugoslavije in vdoru Nemcev in Italijanov v naše kraje, sem se moral iz Ljubljane vrniti domov. Uk sem nadaljeval pri takratnem rudniku lignita Velenje. Burni dogodki druge svetovne vojne pa so potem odnesli po svetu tudi mene, vendar sem nekako odnesel celo kožo in sem bil leta 1945 zopet doma v Velenju.

Ponovno sem se zaposlil pri rudniku — in tudi jaz kar dobro vem, kaj se pravi biti rudar; zaradi velikih potreb po premo-gu in primanjlovanja rudarjev, sem tudi jaz moral v jamo, kjer sem delal do leta 1947, nakar sem se zaposlil v takratni velenjski elektrarni.

In delo potem?

Kot sem povedal, sem se leta 1947 zaposlil v elektrarni Velenje, in sicer v mizarški delavnici, kjer smo kot povsod drugod v elektrarni imeli obilico dela. Naprave za proizvodnjo električne energije so bile zastarele, saj je takrat elektrarna imela za seboj že 20 let obratovanja, in zato se je ves njen delovni kolektiv moral pošteno potruditi, da je s tistimi tremi malimi enotami s skupno močjo 7,5 MW brez večjih zastojev proizvajal takrat tako potrebno električno energijo.

Povedati moram tudi, da je takratni maloštevilni delovni kolektiv elektrarne bil res kolektiv. V njem je vladalo prijateljstvo, tovarištvo in razumevanje. Udeleževali smo se vseh udarniških akcij in vsepovsod pomagali pri izgradnji naše porušene domovine. Med drugim sem sodeloval pri graditvi sindikalnega doma v Šoštanju, planinske postojanke na Kozjaku in ureditvi okolice elektrarniških objektov.

Z drugimi delovnimi kolektivi slovenskega elektrogospodarstva smo pripravljali razna tovariška in športna srečanja, kjer smo se spoznavali med seboj in razpravljali o skupnih problemih, ki so takrat trli elektrogospodarstvo.

Leta 1954, ob pričetku oziroma nadaljevanju izgradnje nove elektrarne v Šoštanju, sem pričel delati v Šoštanju. Najprej sem delal kot izkušen mizar pri gradbenem vzdrževanju in v mizarški delavnici, nato pa kot skupinovodja mizarških, tesarskih in steklarskih del. Leta 1962, ob združitvi TE Velenje in TE Šoštanj, sem bil skupinovodja tesarjev pri gradbenem vzdrževanju. Med izgradnjo TEŠ III, v letih 1968 — 1974, sem bil namestnik vodje gradbene delavnice. Od takrat do danes pa sem skupinovodja čistilk in čistilcev obratnih in upravnih prostorov, delavnic in urejenih zunanjih skupnih prostorov.

Kar zadeva posamezna obdobja mojega dela v šoštanjski elektrarni, moram reči, da je bilo najtežje obdobje med izgradnjo III. faze. Marsikdaj smo delali noč in dan, včasih kar po tri "šihite" skupaj. Smo pa tudi temu primerno zaslužili, tako da smo z zaslužkom bili zadovoljni; skoraj bi lahko rekel, da je načelo "vsakemu po vloženem delu" takrat veljalo celo bolj kot dandanes.

No, in ob koncu bi se zahvalil vsemu delovnemu kolektivu in pa vodstvu TE Šoštanj za vso skrb in razumevanje, ki sta ga naklonila nam, starejšim članom kolektiva, pa naj bo to glede osebnih dohodkov, dopustov, rekreacije ter drugih pravic in ugodnosti. Tudi razumeli smo se vedno. Če se kdaj nismo, smo se pač oglasili, in se bomo še, če bo treba! Ali ne?

Ne bi še končala; povej še, katerega obdobja ali dogodka iz dela in življenja pri TEŠ se najraje spominjaš!

Rad se spominjam tistega obdobja in tistih dni, ko smo gradili naš počitniški dom v Crikvenici. Čez dan smo pridno delali, zvečer pa se tudi pošteno povesečili. Držali smo se pravila: združiti prijetno s koristnim — če se je to le dalo.

Tako smo nekega večera tudi malo pregloboko pogledali v kozarce in bi skoraj prišlo celo do pretepa. Posebno naš pokojni Mikac si je vihal rokave. Vendar se je v zadnjem trenutku pred "bitko" enemu od vodilnih v takratni TE Šoštanj, ki se je ravno takrat mudil pri nas zaradi pregleda opravljenih del, posrečilo pomiriti razburjene duhove. Med drugimi mirilnimi besedami je dejal tudi, da se za Slovence sicer ve, da ga radi "cuknemo", da pa se ne spodobi, da bi se pretepali. Pa se je Mikac hitro znašel: "Dragi tovariši," je dejal, "jaz nisem Slovenec — sem Hrvat!"

Vidite, tudi veselo je bilo včasih ...

V večini temeljnih organizacij RLV so praznične seje delavskih svetov opravili ob napovedanem roku — 2. julija v začetku popoldneva. Seje so bile kratke, povečini vse na področju obeh jaškov. Kamor so nas (iz uredništva glasila) poklicali, da slovesen dogodek malo poslikamo, smo bili priče redkobesednih, jedrnatih čestitk in nagovorov jubilantom. Od njihovih zaslug so predsedstva sej omenjala prispevek za modernizacijo rudnika, rast proizvodnje lignita, izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev velenjskega rudarja in prebivalcev Šaleške doline — predvsem pa solidarnost pri reševanju širših družbenih potreb in problemov. V željah, izrečenih jubilantom, so bile na prvem mestu besede — zdravje in varno delo, takoj za tem pa: da bi

skupno delo z uspehom nadaljevali še naprej, do sprejete ga roka usposobili rudnik za letno proizvodnjo 4 milijoni 700 tisoč ton lignita in da se nikoli več ne bi srečali s taki krizo v premogovništvu kot sredi šestdesetih let.

Tako je bilo na prazničnih sejah v Stebru 8, Mehanizaciji in transportu, Storitvah in Pripravah, na katere so na poklicali. Z nekaj jubilarji iz teh temeljnih organizacij smo se tudi pogovarjali.

Edo Lipnik iz MT, 25-letnik, je dejal: "Zdaj sem vodja strojne delavnice v jami Vzhod. Ta jubilej mi veliko pomeni — veselim se, da sem toliko let pomagal uspešno razvijati našo delovno organizacijo. Upam, da bom tudi v bodoče lahko, saj sem še kar pri zdravju."

Pogovarjali smo se tudi s tremi "25-letniki" iz TOZD RLV — Priprave.

Avgust Jelen, učni kopač. Takrat je delal v južnem krilu jame Zahod. Tole je povedal: "Zaenkrat sem zadovoljen z vsem. Petindvajset let dela v jami pa ni kar tako — precej reči je za mano. Vendar do sedaj sem vse prenesel. Če bom pri zdravju, bom v jami ostal še teh nekaj let do upokojitve."

Anton Plazi, kvalificiran kopač, dela v jami Zahod. Dejal je: "V jami sem doživel že vse mogoče. Nekateri še verjeti ne morejo, kako je bilo včasih. Prave malice ni bilo. Za oddih, rekreacijo in podobno zelo malo možnosti. Zdaj je popolnoma drugače. Zato sem zadovoljen. Eno pa je v jami bilo vedno — tovarištvo! Za naprej si najbolj želim zdravja."

Vinko Lesjak, kvalificiran kopač, stikalist v severnem krilu jame Zahod. Povedal nam je skoraj isto kot Edo Lipnik iz MT. Menil je: "Ta jubilej mi precej pomeni. Čutim, da tudi drugim jubilarjem, sredi katerih sem zdajle. Rekel bi tudi, da smo vsi vneti za rudarsko delo, čeprav so spomini na jamo bolj grenki kot veseli. Žene nas to, da vidimo, kaj vse smo dosegli kot rudarji — da je naš rudnik od vojne sem postal velik, sodoben. Za naprej si želim, da bi izpolnili naše načrte in premagali napore, ki bodo potrebni za povečanje proizvodnje." Z zdravjem pa se Vinko ni pohvalil — zdravje mu je jama najedla, saj je invalid.

Iz drugih TOZD in DSSS nas na praznične seje niso vabili. Pa saj vsem vabilom tako ne bi mogli ustreči!

Sprejem upokojujencev

"... Rad bi povedal, skozi kaj so šli naši očetje. Vso nekdanjo nedopovedljivo revščino, trpljenje bi rad dopovedal. Solo si končal — če si imel srečo — pa nisi mogel nikjer najti dela. Bil si na cesti. Oče te je moral rediti. Kruh je bil zaklenjen. Po dva dni na teden so delali — več jih niso potrebovali. Ko si prosil za kruh, se je mati obrnila proč in se začela jokati. Včasih od jedi ni bilo kaj voziti na smetišče. Vse ostanke smo pojedli. Oče je bil rudar. Odvlekli so ga v Auschwitz — kot toliko starih velenjskih knapov. S šlita so jih odvlekli — 1944. leta. Koliko pa so ljudi pobili! Meni dva brata — enega v Mariboru, enega v Mauthausnu. Spominjam se starih knapov; koliko je kateri garal in trpel, ko pa bi moral v penzijo, ga je doletel Auschwitz. Pred vojno beda — med vojno še pobijanje in večni strah zraven! Tudi jaz sem bil med ljudmi, predvidenimi za ustrelitev. Ljudje so nas gledali kot vkopani. Neka ženska med njimi me je prepoznala, me gledala in gledala in začela govoriti. Slišal sem jo — obljubljala mi je, da bo pazila na mojo mater ... Kaj vse je narod delal in prestal, da bi bilo otrokom boljše ..."

In kaj še bi naj povedali, kdo vse je bil med našimi upokojenci, ki so se zbrali 2. julija in ob sedmih zvečer v Delavskem klubu?

Naš nekdanji, zdaj nekaj mesecev že upokojen delavec, iz katerega so nenadoma planile zapisane besede, si je ob njih napravil vse veselje, da bi še naprej ostal na družabnem večeru. Naslednji dan dopoldne sem ga srečal. Rekel je: "Vso noč nisem mogel spati. Vse se je spet oglasilo. Leta. Obrazi. Dogodki. Vse kar sem preživel, občutil, videl. Prosim vas, nič kar sem pripovedoval, ne pišite! Nočem, da bi me napisane besede spet spomnile ... Posebno pa — nikar ne omenjajte mojega imena!"

Njegovo ime naj bo prikrto! Ne moremo in ne smemo pa prikriti besed, ki so napisane. Te spadajo v izročilo generacije, ki odhaja v pokoj. Enako pa najbrž tudi tale pomenek z našim dolgoletnim upokojenim rudarjem Francem Skornškom, ki smo ga prav tako zmotili med družabnim večerom upokojujencev v Delavskem klubu.

Pomenek s Francem Skornškom

"Skornšek, tamle so mi rekli: 'Če iščeš, s kom se bi pogovoril za Rudarja, mimo Skornška ne smeš!' Po tem bi sklepal, da ste bili dolgo rudar."

— Trideset let in en mesec — v jami. Nekaj mesecev priprave, drugače vseskozi na čelih. Od leta '59 sem strelec.

"Potem pa ste z delom v jami začeli takoj po vojni?"

— Oktobra 1945, v jami Škale, takoj na čelu. Moja prva nadzornika sta bila Čekon in Vengust. Nalagal sem "hunte". Imeli smo še opave. Od tehle upokojujencev sva bila takrat skupaj s Hlišem.

"Vas je dajalo?"

— Če ne bi bil vajen dela, bi bilo hudo. Posebno ker smo imeli bolj slabo hrano. Malice pri rudniku sploh ni bilo

S podeljevanja plaketa in nagrad delovnim jubilarjem TOZD RLV — Storitve

Naši "20-letniki" in večletni člani jamske reševalne čete RLV so prejeli jubilejne nagrade 2. julija ob šestih popoldne v domu kulture.

Simbolična rudarska svetilka in diploma za našega dolgoletnega, zdaj že nekaj mesecev upokojenega rudarja Franca Skornška

— v jamo smo jo nošili od doma; žgance, mleko ali domačo kavo.

"Ste se kdaj poškodovali?"

— Dvakrat; enkrat me je stojka udarila po obrazu, enkrat mi je na desno roko padel "kolm".

"Začeli ste kot nekvalificiran rudar. Kje in kako ste potem napredovali?"

— Pri rudniku; izpit za učnega kopača sem položil okrog leta 1950, za kvalificiranega čez 3 leta, 1959. leta pa sem že bil strelec.

(Na tem mestu sva razgovor prekinila, ker so prinesli na mizo jedajo. Odšel sem od mize, se vrnil čez kake pol ure in pogovor sva nadaljevala.)

"Je bilo dobro?"

— "Fajn" sem se najedel.

"Bi šla naprej?"

— Čas imam, lahko. Rekel bi, da bi nekaj za tako večerjo dal ne vem kaj.

"Kdaj?"

— Ko sem bil še mlad, takoj po vojni na rudniku!

"Kaj ste pa takrat pri delu najbolj pogrešali?"

— Mehanizacijo. Zaščitna sredstva. Kopalnice — domov smo hodili umazani.

"Kje pa ste bili zamlada?"

— Služil sem pri kmetih, od dvanajstega leta starosti naprej. Ponikva pri Žalcu. Šentjanž. Ložnica.

"Kaj je pomenilo služiti pri kmetih?"

— Enkrat na leto obleka in čevlji. Nekaj drugih drobnarij. Denarja skoraj nič. Nobene veselice. Spal sem večinoma v hlevu — razen v Ložnici, kjer sem imel svojo sobo. Drugače pa samo ljubo delo.

"So vas pri jedi ločili?"

— Tisto pa ne — jedli smo skupaj.

"Zdaj ste na svojem?"

— Ja, z ženo sva si zgradila v Kavčah hišo. Okrog imava nekaj brajde in zemlje. Ženi — zraven sedi — je ime Pavla, prej pa se je pisala Viher.

"Imata že dolgo svojo hišo?"

— Nekaj let bo že. V začetku pa sva stanovala v rudniški baraki; eni tistih, ki so ostale od graditve novega jaska.

"Kje pa ste delali nazadnje?"

— V Stebru 8, na mehaniziranem čelu F, čelu s podporjem hemscheidt.

"Je ta mehanizacija v redu?"

— Odvisno je od pogojev; na pravem kraju se obnese vsaka od mehanizacij, ki jih imamo, pa naj bo na odkopih ali pripravah.

"Pa 'režim' pri delu zdaj?"

— Tako se nikoli prej ni dalo pogovarjati ...

Za sklep zapisa o tej praznični prireditvi in celega tega članka o našem prazniku naj ponovimo besede, ki jih je Mirko Bizjak, glavni direktor naše delovne organizacije, rekel upokojencem v začetku sprejema v Delavskem klubu:

"Delati je treba naprej, ne mirovati, dopovedovati in dajati zgled mladim, da je to nujno — drugače nas bo vse vzel vrati!"

Športne prireditve

V navadi je že, da športna društva v naši občini vsako leto ob dnevu rudarjev organizirajo več srečanj bolj ali manj tekmovalnega značaja. Z njimi še bolj popestrijo praznovanje tega dne, ki ima v naši dolini že pravo tradicijo. Poleg tega se športniki, predvsem mladi, udeležijo tudi rudarske parade na dan praznika. S tem se rudarjem in celotnemu kolektivu REK Velenje želijo simbolično oddolžiti za denarne pomoči, ki so jih deležni. Žal pa moramo reči, da je bila letos udeležba velenjskih športnikov pri svečani paradi dokaj slaba. Razen zastavonoš in nekaj atletov, ki so se šele pozneje vključili v povorko, ni bilo opaziti članov sicer številnih športnih društev iz Velenja, ki jim pride prav denarna pomoč naših temeljnih organizacij.

Od kegljanja prek šaha do atletike ...

Program tekmovalnih prireditev je bil zelo pester. Začel se je že 19. junija na kegljišču hotela Paka, kjer so se na "Tekmovanju za rudarsko svetilko" srečali kegljači. Sodelovali so kegljaški klubi Celje, Hrastnik, Maribor, Konstruktor Maribor, Rudar Trbovlje, Invalid Velenje in kegljači iz naše delovne organizacije. Zmagala je ekipa Rudarja Trbovlje, kegljači iz naše delovne organizacije pa so zasedli peto mesto.

Tudi letos ob 3. juliju so predstavniki naše delovne organizacije obiskali in obdarili člane našega kolektiva po bolnicah. Na sliki nekaj naših delavcev, ki so se ob prazniku zdravili v bolnišnici Topolišica, z enim od obiskovalcev iz delovne organizacije, Francem Gorškom iz DSSS.

25. in 26. junija je bil na kotalkališču v Velenju mednarodni kriterij v umetnostnem kotalkanju. Organizator je računal, da bo po večletni prekinitvi nastopanja kotalkarjev ob dnevu rudarjev prireditev zablestela. Vendar udeležba in program nastopajočih nista bila takšna kot nekoč. Temu primeren je bil tudi obisk. Maloštevilna publika pa je bila prikrajšana še za tisti del prireditve, kjer bi imela kaj videti. Vedno zanimiva revija najboljših je namreč tokrat odpadla.

Na rokometnem igrišču v Velenju so se 26. junija srečali rokometiški Šoštanj in Velenja. Nastopile so ekipe mladinc, članov in veteranov. Pri mladincih so bili uspešnejši Velenjčani, člani in veterani Šoštanja pa so bili močnejši od svojih vrstnikov iz Velenja. Ganljiv in redek športni dogodek ob tem tekmovalstvu je bila slovesnost, ki so jo mlajši rokometiški priredili skupini veteranov rokometu v Velenju in Šoštanju, ki ne namerava več igrati za barve svojega kraja.

Prvega julija je bilo živo na košarkarskem igrišču v Šoštanju. Na njem so se med seboj pomerili domači in dva madžarska košarkarska kluba ter reprezentanca celjske regije. Na turnirju za pokal pokrovitelja REK Velenje je zmagala ekipa košarkarjev iz celjske regije.

Rezultati tekem

Celjska regija : Dunajvaros (Madžarska) 50 : 20
Elektra Šoštanj : Kessthely (Madžarska) 64 : 23
Kessthely : Dunajvaros 52 : 46
Celjska regija : Elektra Šoštanj 65 : 59

Velenje se je letos ob 3. juliju vključilo še v eno pomembno športno prireditev. Številni domačini so se 2. julija zbrali ob cilju osme etape mednarodne kolesarske dirke po Jugoslaviji. Na Šaleški cesti so pričakali domače in tuje kolesarje, ki so ta dan prevozili 170 km dolgo pot od Ozalja. Ta etapa je bila ena najbolj težavnih; tudi zato, ker so jo vsi morali prevoziti v pravi poletni pripeki.

Na cilj osme etape je prišel prvi danski kolesar Jorgenson, ki je zmagal pred sovjetskim kolesarjem Gusjatnikovom (čas obeh 4 : 23,55). Tretji je bil Rumun Romascanu (4 : 23,58), četrti pa mlad Jugoslovčan Polončič (4 : 24,39). Prvi trije kolesarji so prejeli zaslužene medalje. V imenu naše delovne organizacije, pokrovitelja tega dela dirke, jih je podelil inženir Avgust Terjav.

Nedelja po dnevu rudarjev, na dan borca, je bila za Šaleško dolino verjetno najbolj "športna" nedelja v tem letu. Dopoldan je v Delavskem klubu odigral simultanko z velenjskimi šahisti slovenski šahovski vele mojster Bruno Parma. Na 23 deskah je zmagal z rezultatom 20 : 3. Premagal ga je le študent Drago Kristan, remizirali pa so član kolektiva naše delovne organizacije iz TOZD PZS Tone Vedenik ter Golob, Goršek in Repše — vsi iz TGO Gorenje.

Ob tem času so bili velenjski nogometaši v Mariboru. Na igrišču Kovinarja s Teznega so odigrali pomembno

prvenstveno tekmo. Z zmago 2 : 0 so si priborili vstop v slovensko nogometno ligo, kjer bodo igrali že četrtič v 30 letih obstajanja NK Rudar Velenje.

Popoldan istega dne so na Trebeliškem pri Velenju brneli na novi stezi za motokros motorji kategorije 250 ccm. Tekmovalci so se na zelo prašni progi potegovali za čim boljše mesta v okviru državnega prvenstva v tej panogi — in nagrado Velenja. Kot je bilo pričakovati, je bil tudi letos najboljši lanskeoletni zmagovalec na trebeliškem motokrosu Šoštarič. Povedati velja še to, da si je dirko ogledalo blizu deset tisoč gledalcev, ki so uživali v drznih vožnjah tekmovalcev.

Domala sočasno pa je bil na sporedu ženski atletski troboj Bolgarija — Italija — Jugoslavija. Atletinje so se na velenjskem stadionu pomerile v štirih disciplinah — tekih, skokih, metih in peteroboju. Od Jugoslovank je edino boljšo uvrstitev dosegla domačinka Šverčeva v teku na 1500 metrov. Sicer pa so premočno zmagale mlade atletinje iz Bolgarije, ki niso niti za hip spustile iz rok prvega mesta.

Končni izid bojev

Bolgarija : Italija 81 : 62
Bolgarija : Jugoslavija 88 : 58
Italija : Jugoslavija 83 : 60

O atletskem troboju lahko rečemo, da uspeh mladih Bolgark ni toliko presenetil, saj so le-te na Balkanu neprekosljive atletinje. To kaže na pravilno delo z mladimi, nadarjenimi športniki v Bolgariji — na delo, ki rodi najboljše rezultate tudi v mednarodni konkurenci.

Bolj je presenetilo to, da tekmovalstvo ni bilo najboljše organizirano, saj je poleg sodniških napak bilo na njem opaziti tudi nekaj drugih organizacijskih nepravilnosti, ki se na tako pomembni športni prireditvi ne bi smele dogoditi.

Če pogledamo na splošno, so bila letošnja športna srečanja v počastitev rudarskega praznika dokaj dobro organizirana, zlasti pa dobro obiskana. To potrjuje, da si Velenjčani želimo podobnih športnih prireditev. Seveda pa si bodo organizatorji le-teh morali v bodoče še bolj prizadevati za njihovo kvaliteto kakor tudi za vključevanje mladih med nastopajoče.

L.O.

Naši letošnji delovni jubilaranti

10-letnico neprekinjenega dela pri naši delovni organizaciji so praznovali

Iz TOZD RLV - Jama vzhod

BLAŽIČ Franc
BLAŽIČ Melhijor
CUKJATI Franc
JAMNIKAR Franc
KERSNIK Ivan
MRŠNJAK Jože

PERBIL Oto
PUŠNIK Anton
RAMŠAK Baltazar
REDNAK Franc
SKELA Janez
SLAPNIK Jože

Iz TOZD RLV - Jama zahod

BEŠKOVNIK Marjan
JOSIČ Rado
MAJCEN Stanko

ZABUKOVNIK Stane
ZAJC Anton

Iz TOZD RLV - Jama Škale

DEBELAK Ciril
HORVAT Martin
JELEN Ivan
KODRUN Edvard
KRAJNC Franc
KREJAN Alojz

LESKOŠEK Oskar
MEH Ivan
PLEVNIK Franc
PODBEVŠEK Franc
VOZELJ Jože

Iz TOZD RLV - Steber 8

BEDRAČ Jakob
BREZOVNIK Pavel
JUROVIČ Valent
KORENAK Martin
KRIVEC Vincenc
PETEK Stanislav
PONGRAC Franc

ROZMAN Jože
RUTNIK Anton
ŠLOGAR Drago
ŠPEH Ivan
VERHOVNIK Drago
VODOVNIK Anton
ZABUKOVNIK Friderik

Iz TOZD RLV - Priprave

BLAŽIČ Edo
JAVORNIK Srečko
KRIŽMAN Janez
OŠTIR Matija
PISANEC Miroslav

PREVALNIK Stanislav
RIHTER Ivan
ŠAFRANIČ Mijo
TAMŠE Marjan
ŽOLGER Matija

Iz TOZD RLV - Mehanizacija in transport

BREŽNIK Alojzij
CEVZAR Franc
CURE Jože
GERŠAK Martin
GROBELNIK Milan
JANIČ Džirih
KAČNIK Franc
KOREN Milan
KOTNIK Milan
KRENER Franc
LAH Karel

LAZNIK Pavel
MIKEK Ivan
MLAKAR Franc
PLEVEL Ivan
PODVRTNIK Alojz
PUŠNIK Ivan
ROBIDA Franc
SKOK Jože
SKORNŠEK Stanislav

Iz TOZD RLV - Storitve

GERM Marjan
HORVAT Matija
JAKLIČ Peter
KNEZ Karel
KORUNEK Ivan
MEH Feliks

OŠTIR Dragica
PETRIČ Jože
PIPUŠ Milenko
RAZGORŠEK Jože
ZIDANSKI Vladislav

Iz TOZD RLV - Klasirnica

JEZERNIK Franc
KOTNIK Franc
LENKO Martin
PEČEČNIK Franc
POTOČNIK Martin

ŠKRUBA Alojz
TOPOLOVEC Miha
VIRBNIK Rudolf
VODUŠEK Mirko

Iz TOZD TE Šoštanj

BERDNIK Ivan

ČRNIVEC Janez

FORŠTNER Gabriela
GRUBELNIK Jože
HAJSEK Jože
KOSTANJŠEK Boris
KUGONIČ Mihael
KULOVEC Marija

MELANŠEK Alojz
REDNAK Marija
SIJATRO Vili
STRNAD Marta
ZAKERŠNIK Franc
ZALEZNIK Franc

Iz TOZD Elektrostrojni obrati

DOBOVIČNIK Jože
GRUDNIK Ivan
JELEN Viljem
KAMENICKI Marko
POLH Jože
RAMŠAK Stanko

TAJNIK Stanislav
VIRBNIK Ivan
VOH Stanislav
ZADNIK Stanislav
ZAGRUŠEVCEM Anton

Iz TOZD Zunanji obrati

LESKOVAR Slavko
MLAKAR Jakob
POCAJT Ivan

SKORNŠEK Mihael
ŠTEHARNIK Roman

Iz TOZD Proizvodnja gradbenega materiala

MAZE Ivan

Iz TOZD Avtopark

BOŽIČ Ivan
FRIŠKOVEC Franc

KRAJNC Franc
MEDVEŠEK Emil

Iz TOZD Plastika in zaščitna sredstva

PAJK Janez
PIREČNIK Ivan
REBERNIK Roman

REPNIK Martina
VRABIČ Anton

Iz TOZD Stanovanjsko gospodarstvo

ČULJAK Mija
DROBNE Slavica

TAVCAR Majda

Iz Delovne skupnosti skupnih služb

GRUŠOVNIK Karolina
HRASTEL Kristian
JAN Ladislava
ROTOVNIK Nada

SEME Franc
SUHOVRŠNIK Anton
ZAJC Jože

20-letnico neprekinjenega dela pri naši delovni organizaciji so praznovali

Iz TOZD RLV - Jama vzhod

AJDNİK Jože
BLAŽIČ Edvard
BOŽIČ Franc
BUKOVIČ Jakob
ČAUŠEVIČ Muharem
ČEPIN Jože
GRABNER Baltazar
GUČEK Alojz
HERLAH Rudolf
HORVAT Stanislav
HRIBERŠEK Vinko
JURKO Jože
KOSTERVANJ Lovro

KOTNIK Jože
KOVAČ Jože
KREVELJ Franc
KUGLER Franc
ORTER Štefan
PIRNAT Avgust
PLATOVŠEK Karel
PODGORŠEK Viktor
ŠUMAH Friderik
TAMŠE Ignac
URANJEK Rudolf
ZABUKOVNIK Franc

Iz TOZD RLV - Jama zahod

HERLAH Mihael
LAMUT Bogdan
MAURER Maks
MOHORKO Daniel

PIREČNIK Jože
PRISTOVNIK Albin
SLEMENŠEK Mihael
ŽOHAR Rudolf

Iz TOZD RLV - Jama Škale

HALOŽAN Štefan
KUKOVICA Franc
LEŠNIK Alojz

OBLAK Valentin
PRAPROTNİK Peter

Iz TOZD RLV - Steber 8

BLAZINŠEK Martin
BOROVNIK Alojz
ES Ciril
GRAČNER Henrik
KOTNIK Martin
KRAJNC Anton
KRANČAN Rudolf
NOVINŠEK Albert
ODLAZEK Stanko

PRISTOVŠEK Stanko
PUŠNIK Bernard
SENČAR Viljem
SLATINEK Jurij
ŠARONJA Rudolf
TRNOVŠEK Alojz
VANGOŠ Martin
VIŠNAR Bogdan
VRANC Ivan

Iz TOZD RLV - Priprave

LESJAK Stanko
PODPEČAN Alojz
SILA Dušan

ŠMON Franc
ZAJC Ivan
ŽIŽEK Stanko

Iz TOZD RLV - Mehanizacija in transport

BELEC Stanislav
BROZ Bartol
FERENČAK Edvard
FERLIN Alojz
GABERŠEK Cveto
LEDINEK Franc

LEMEŽ Alojz
LESNIK Avgust
MELANŠEK Martin
MELANŠEK Mirko
MLINAR Karel
OVNIČEK Ciril

POPRASK Anton
ŠKOFLEK Jože

Iz TOZD RLV - Storitve

GOLOB Ivan
GRABNER Albert
GROBELNIK Stanislav
MIR Ludvik
PENŠEK Alojz
RIBAR Martin
SEVŠEK Rudolf
SOVINC Peter

Iz TOZD RLV - Jamske gradnje

GRAŠIČ Janez
OVČAR Franc

PRIVŠEK Karel

Iz TOZD RLV - Klasirnica

ČUŠ Konrad
JEVŠENAK Pavel
KUCHAR Marjana
PIRTOVŠEK Franc

POPRASK Ivan
STROPNIK Ludvik
TRUNKL Viljem

Iz TOZD TE Šoštanj

ANTOLIČ Jože
BRODNIK Anton
DOBNİK Anton
DREV Rudolf
DUKARIČ Josip
GYRAN Franc
IVANČIČ Mijo
JAZBEC Franc
JUVAN Ferdo
KEDAČIČ Marija
KOROŠEC Franc
KRAJNC Franc
KUDER Andrej
KUMER Ivan
KUMER Jože
KURNIK Srečko
LAMPRET Anton
LEVAR Anton
LIHTENEKER Franc
LOČAN Jože
MAŠEK Franjo

MAZEJ Dragomana
NAPOTNIK Ivo
NAPOTNIK Karol
OSOJNIK Stanko
OŠLOVNIK Jože
PEČNIK Jože
PEČOVNIK Jože
PENŠEK Franc
PRISLAN Ivan
REITER Sonja
ROGAN Franc
SELAN Bogdan
SKAZA Ivan
STANIČ Niko
STROŽIČ Ivan
TAMŠE Marija
VOGRINC Jože
VRABIČ Albert
ZAJC Mirko
ŽNIDER Ivan

Iz TOZD Elektrostrojni obrati

BARLE Viktor
GRILC Adalbert
JESENIČNIK Stanko

REDNAK Rafael
SKORNŠEK Karl

Iz TOZD Zunanji obrati

BOLHA Albin
GREGORIN Cveto
GREGORIN Mihael
KITEK Milan
KOTNIK Jože

KRPIČ Ernest
KUŠER Ludvik
MOHORIČ Franc
TUŠ Peter

Iz TOZD Proizvodnja gradbenega materiala

KRNEŽA Frančiška
TAJNIK Anton

Iz TOZD Avtopark

GLINŠEK Martin
GORNİK Jože
GRAZER Alojz

KUNTARIČ Jože
ROTNİK Blaž

Iz TOZD Plastika in zaščitna sredstva

KOLAR Jože
PIRMANŠEK Rihard

ZAJC Franc

Iz TOZD Tiskarna

ČEPIN Marija

Iz TOZD Stanovanjsko gospodarstvo

OJSTERŠEK Drago
ŠPILAK Štefan

Iz Delovne skupnosti skupnih služb

ČREŠNIK-ORNIK Milica
KNEŽEVIČ Aleksander
KONČAN Jožica

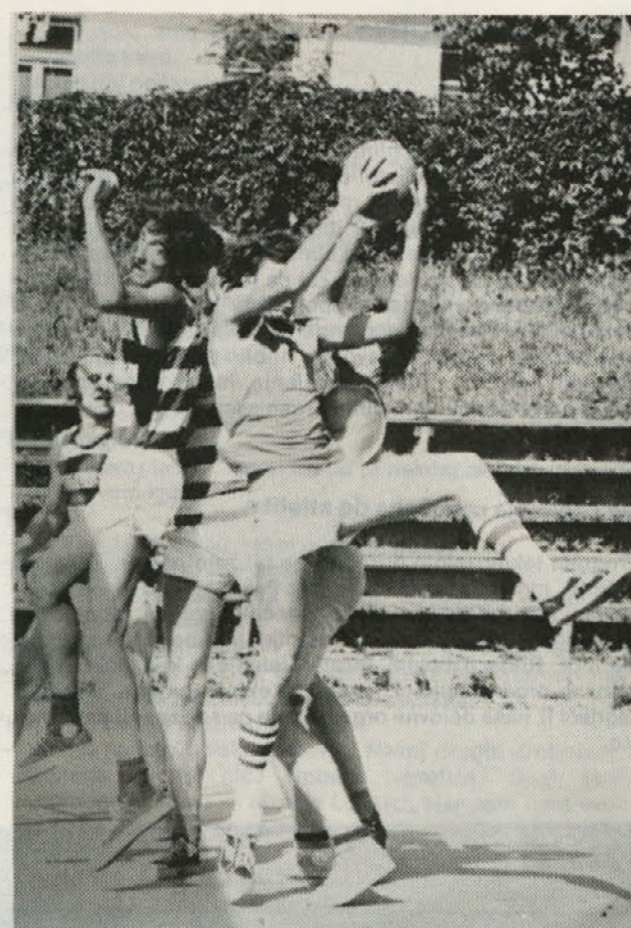
LORBEC Jože
MALI Ludvik
VOLK Jože

Na delovnih mestih z beneficirano delovno dobo 25-letnico, drugod 30-letnico neprekinjenega dela pri naši delovni organizaciji so praznovali

Iz TOZD RLV - Jama vzhod

AUBREHT Franc
BRUNŠEK Franc
DRAGAR Karel
HERLAH Franc
LIPNIKAR Martin
POTOČNIK Franc
PUŠNIK Štefan

SEVŠEK Alojz
ŠKRUBEJ Alojz
URANJEK Anton
VANOVŠEK Justin
VODONČNIK Martin
ZAJC Jožef

S košarkarskega srečanja v Šoštanju

Iz TOZD RLV - Jama zahod

JURKO Franc
ŠUŠTERŠIČ Martin

VAJDEC Miha

Iz TOZD RLV - Jama Škale

GRM Alojz
OSTRUH Ivan
OSTRUH Karel

ŠUŠTERŠIČ Ivan
VIDOVIČ Franc
VRABIČ Karel

Iz TOZD RLV - Steber 8

CERAR Ladislav
KELHAR Kazimir
KOLAR Franc

KREBS Alojz
RIBIČ Franc
ŽEVART Anton

Iz TOZD RLV - Priprave

JELEN Avgust
LESJAK Vincenc
PLAZL Anton

ŠTRAUS Alojz
VERDEL Franc

Iz TOZD RLV - Mehanizacija in transport

JESENIČNIK Ignac
JOVAN Friderik
KRAJNC Vinko
LIPNIK Edo

MEVC Pavel
MIKLAV Franc
ZALOKAR Adolf

Na ženskem atletskem troboju Bolgarija—Italija—Jugoslavija se je od domačink še kar dobro odrezala Andreja Šverc

Iz TOZD RLV - Storitve

ALJAŽ Jože	PIRNAT Avgust
AVBREHT Alojz	VIDMAR Slavko
CILENŠEK Alojz	VOGLAR Josip
KOŽELJ Ivan	ZAGORŠEK Jože
LEMEŽ Jože	ZALOKAR Anton
MRAK Ludvik	

Iz TOZD RLV - Jamske gradnje

GLINŠEK Jože	SENČAR Karel
--------------	--------------

Iz TOZD RLV - Klasirnica

JAVORNIK Jakob	OBŠTETER Martin
OBLIŠAR Franc	ZAVRŠNIK Silvester

Iz TOZD TE Šoštanj

KAUDIK Janko	RUDNIK Karel
--------------	--------------

Iz TOZD Elektrostrojni obrati

POLAK Milan	ŠTEMBERGER Branko
-------------	-------------------

Iz TOZD Zunanji obrati

KUMER Jože	VAJSENBAH Franc
------------	-----------------

Iz TOZD Proizvodnja gradbenega materiala

VRABIČ Mirko

15-letnico aktivnosti v jamski reševalni četi RLV so praznovali

ČRNKO Franc	ŽEVART Anton
KIKEC Alojz	

Posebno priznanje, kristalno vazo, za 10 let dela v operativi jamske reševalne čete RLV so dobili

BOROVNIK Vinko	KRIČEJ Jože
GRADIŠNIK Alojz	SEVČNIKAR Ivan
KOPRIVC Adolf	VERSTOVŠEK Karel

Ob rudarskem prazniku so nam čestitali

Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo univerze v Ljubljani - TOZD Montanistika

Prejeta priznanja in nagrade

V skladu s samoupravnim sporazumom naših temeljnih organizacij in delovne skupnosti skupnih služb s področja razporejanja dohodka in delitve sredstev za OD ter nekaterih drugih osebnih prejemkov so prejeli:

- jubilarji z 10 let neprekinjenega dela pri DO: bronasto plaketo in 2300 dinarjev;
- jubilarji z 20 let neprekinjenega dela pri DO: diplomu, srebrno plaketo, ročno uro in 2000 dinarjev;
- jubilarji s 25 oziroma 30 let neprekinjenega dela pri DO: zlato plaketo in 4600 dinarjev;
- jubilarji s 5 let aktivnosti v jamski reševalni četi: diplomu, gre pa jim še bronasta plaketa, ki jo bodo leto prejeli z zamudo (dobavitelj namreč ni mogel pravočasno izpolniti naročila za te plakete; ko bo naročilo izpolnjeno, bo za razdelitev plaket poskrbelo vodstvo jamske reševalne čete);
- jubilarji z 10 let aktivnosti v jamski reševalni četi: diplomu in srebrno plaketo; ter
- jubilarji s 15 let aktivnosti v jamski reševalni četi: zlato plaketo.

Iz Informatorja št. 2, julij 1976, sveta in zveznih odborov ZSJ

Nekaj dejstev ob nalogah pri uresničevanju načrtov razvoja SFRJ do leta 1980

Družbeni načrt Jugoslavije za obdobje 1976 — 1980 označuje začetek uporabe vsebine ustavnih načel o družbenem načrtovanju, začetek enakopravnega usklajevanja interesov med socialističnimi republikami in avtonomnimi pokrajinami o skupnih ciljih in smereh razvoja ter začetek popolnejšega uveljavljanja socialističnih samoupravnih odnosov.

Glede na načrt se aktivnost nosilcev načrtovanja ne končuje z dajanjem pripomb in predlogov, sprejemanjem načrtov temeljnih organizacij združenega dela, krajevnih, samoupravnih interesnih in družbenopolitičnih skupnosti, temveč se glede na način nepretrganega načrtovanja nadaljuje še naprej in pomeni zvezen proces.

V preteklem obdobju smo v gospodarskem in družbenem razvoju ter skupni preobrazbi družbenih odnosov dosegli rezultate, ki nam bodo v prihodnjem obdobju omogočali še hitrejši razvoj. Ne glede na vso zapletenost notranjih in drugih problemov, ki jih prenašamo iz preteklega obdobja, nam prirodni pogoji, kadrovska osnova, številnost delavskega razreda in razvitost njegove sestave ter raven življenjskega standarda in razvoja samoupravnih odnosov omogočajo, da bomo v prihodnjem obdobju lahko uresničili hitrejši razvoj proizvodnih sil in samoupravnih socialističnih odnosov.

Jugoslavija je samo v preteklih petih letih — kljub hudim notranjim in zunanjim problemom, s katerimi se je srečevala (kriza v mednarodnih gospodarskih odnosih, otežen izvoz zaradi upadanja gospodarskih dejavnosti, inflacija in nestabilnost, zaostrovanje neskladnosti v razvoju, nacionalizem in liberalizem, prenapeta razdelitev narodnega dohodka, idr.) — uresničila poprečno skupno stopnjo gospodarske rasti prek 6 odstotkov. S tem se je uvrstila v krog držav z najbolj živim gospodarskim razvojem. Naš samoupravni sistem je tudi v tako težavnih pogojih pokazal vso svojo sposobnost, življenjsko silo in glede na druge družbeno gospodarske sisteme velike prednosti pri reševanju razvojnih nalog.

Družbeni proizvod se je v preteklih petih letih povečal za 36 odstotkov, industrijska proizvodnja za 48 odstotkov, kmetijska pa za okoli 15. Vrednost osnovnih sredstev v industriji, ocenjena po stalnih cenah, se je povečala za 30 odstotkov. Uvozili smo za 5,6 milijarde dolarjev opreme. V družbenem sektorju smo odprli 900.000 novih delovnih mest in število zaposlenih povečali od 3.850.000 v letu 1970 na 4.758.000 v letu 1975. Pri tem smo na račun nadomestitev delavcev, ki so iz različnih razlogov odšli iz družbenega

Veterani našega rokometarja**Iz TOZD Avtopark**

ČAS Stanislav	ŠVENT Jože
OŠTIR Janko	

5-letnico aktivnosti v jamski reševalni četi RLV so praznovali

BAČOVNIK Jože	MEH Srečko
BAJČER Zvone	OREMUŽ Ernest
BELAJ Slavko	PLANINC Franc
CERKOVNIK Ivan	POVH Miha
ČULJAK Ivan	ROTOVNIK Rafael
GRADIŠNIK Oto	ROZMAN Ivan
KRAJŠEK Edo	VRBNJAK Janez
KUŠER Leopold	ZAMUDA Feliks

10-letnico aktivnosti v jamski reševalni četi RLV so praznovali

BOROVNIK Vinko	OREMUŽ Branko
DURAŠEVIČ Marko	PIPUŠ Milenko
GRADIŠNIK Alojz	TRAVNER Jože
GROBELNIK Ivan	VERSTOVŠEK Karel
KOPRIVC Adolf	ŽGAVEC Ivan

Geološki zavod Ljubljana**Montana Žalec****REK Zasavje****Rudarski inštitut Ljubljana****Rudarsko-industrijska skupnost, Rudis - Trbovlje****Rudnik kaolina Črna - Kamnik****Rudnik rjavega premoga in industrija gradbenega materiala Kanižarica****Rudnik rjavega premoga Kočevje****Rudnik rjavega premoga Senovo****Rudnik živega srebra Idrija**

Verjetno je čestitk bilo še več, vendar nas o njih nihče ni obvestil. V teh, ki jih omenjamo, so pošiljatelji zaželeli kolektivu naše delovne organizacije, še posebej pa našim rudarjem, vse najboljše, zlasti pa srečno, varno, uspešno nadaljnje delo. Rudarji iz Kanižarice pa so se ob tem temeljnim organizacijam RLV zahvalili za vsestransko pomoč, katero so jim le-te velikodušno priskrbele in nudile ob katastrofalnem vdoru vode v njihov rudnik. Uredništvo

RUDAR — Glasilo kolektiva Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje, naslov splošne uprave: Velenje — Rudarska 6, telefon h. c. 851 100.

Za organizacijo izdajanja in urejanje skrbi uredniški odbor v sestavi: Alojz Lipičnik (predsednik — RLV), Franc Švener (delegat — RLV), Ivo Petrej (delegat — ESO), Pavel Mejaš (delegat — RLV), informacijska komisija TOZD TEŠ (komisijo sestavljajo: Maks Lomšek, Adolf Ošlovnik in Martin Tomše — kot delegat TOZD TEŠ iz te sestave sodeluje na sejah odbora le eden), Rafael Batič (urednik), Silvo Pešak (odgovoren za tisk), Teodor Jelen (odgovorni urednik), Lojze Filipančič (odgovoren za zvezo z neposrednim obveščanjem).

Stalni sodelavci uredniškega odbora so: Ludvik Mali (svetovalec), Stojan Saje (novinar), Andrej Rozman (stalni dopisnik), Romana Misja (tajnik glasila), Lojz Ojsteršek (fotoreporter) — iz REK Velenje, in Tone Seliga — iz občinske konference SZDL Velenje.

Naslov uredništva: Velenje, Prešernova 5 (kadrovsko-socialni sektor, soba 31 — telefon interno 260)

Tiska TOZD TISK — Velenje, Foltova 10 Glasilo prejema vsi člani kolektiva brezplačno Izhaja po potrebi Naklada v višini staleža zaposlenih + 80 izvodov

sektorja, zaposlili v družbenem sektorju 560 000 novih delavcev. Torej smo v tem obdobju vključili v družbeni sektor kar okrog 1,5 milijona novih delavcev, od tega pa 700 000 mladih strokovnjakov. To je še toliko pomembnejše, če upoštevamo, da je zaradi krize in upadanja gospodarskih aktivnosti samo v obdobju 1974 — 1975 ostalo v kapitalističnem svetu brez dela prek 17 milijonov delavcev.

V tem obdobju se je občutno popravila tudi starostna sestava osnovnih sredstev. Prek 50 odstotkov vseh osnovnih sredstev ni starejših od 5 let in to govori, da se tehnično-tehnološka osnova združenega dela širi in povečuje.

V preteklem petletnem obdobju so se znatno razvili tudi naši ekonomski odnosi z zunanjim svetom. Sedaj dosegamo blizu 25 odstotkov skupne vrednosti družbenega proizvoda v mednarodni menjavi. Ohranili smo likvidnost države navzven in povečali devizne rezerve, in to v zelo zapletenih in zaostrenih pogojih — med inflacijo in upadanjem gospodarskih dejavnosti v svetu.

Prvič je prišlo tudi do nadpoprečnega razvoja nezadostno razvitih republik in pokrajin, kar je odraz uresničevanja politike enakopravnosti in solidarnosti v razvoju vseh narodov in narodnosti.

V preteklem petletnem obdobju je Jugoslavija dosegla tudi lepo rast družbenega standarda; poprečna skupna stopnja rasti je znašala 6 odstotkov. Pri stanovanjski izgradnji ter proizvodnji in porabi trajnih potrošnih dobrin je prišlo do velikih sprememb na boljše. Izgradili smo okoli 700 000 stanovanj, razširili obseg organiziranega družbenega varstva otrok, izboljšali prehrano, povečali število otrok in mladine v večini šol, razširili materialno osnovo zdravstvenega in socialnega zavarovanja, itd.

Razumljivo je, da so naš družbeni in gospodarski razvoj v preteklosti spremljali in označevali tudi mnogi bolj ali manj hudi problemi. Iz problematike reševanja teh problemov, posebno nekaterih, izhaja tudi predloženi družbeni načrt. Pri tem, kakor je znano, gre za probleme, ki se nanašajo na materialna nesorazmerja v proizvodnji in porabi, do katerih je prišlo na starih razvojnih osnovah in katera se obnavljajo in zaostrejujejo še naprej, potem, za probleme, kot so nestabilnost, upočasnjena rast produktivnosti, rast obsega na škodo kvalitete proizvodnje, preobsežen in nesmotrn razvoj družbenih dejavnosti, primanjkljaj v potrošnji in v plačilni bilanci, prenapeta razdelitev narodnega dohodka, slabosti v nagrajevanju, idr.

Ti in drugi problemi so rezultat nekaterih razumljivih protislovij v našem razvoju oziroma posledica višje razvojne stopnje proizvodnih sil. Reševanje teh protislovij ne terja samo več časa, ampak tudi povsem drugačne osnove, modele in mehanizme v sistemu družbenogospodarske obnove in razvoja. Le-te je treba zasnovati na osnovi ustave in njenega uveljavljanja v temeljnih zakonih in vsakdanji načelni družbeni praksi.

Z doslednejšim uresničevanjem ciljev in nalog, ki jih določa predloženi načrt, ob hitrejšem razvoju samoupravljanja na ustavnih načelih in na teh osnovah tudi ob skladnejšem razvoju bo moč v prihodnjih desetih letih zvečati narodni dohodek na prebivalca od sedanjih 1000 na 2000 dolarjev.

V prihodnjih petih letih morajo znašati skupna poprečna stopnja gospodarske rasti 7 odstotkov, letna poprečna stopnja rasti industrijske proizvodnje 8 odstotkov, kmetijske proizvodnje 4 odstotke, zaposlovanja 3,5 odstotka (okoli 880 tisoč novih delovnih mest v petih letih), produktivnosti 4 odstotke, izvoza 14 odstotkov, uvoza 10 odstotkov, dejanskega osebnega standarda 3,5 odstotka in družbenega 7 odstotkov. Stanovanjska izgradnja in razvoj morata napredovati s poprečno letno stopnjo 8 odstotkov (zgradili bi naj okoli 820 000 novih stanovanj).

Navedene stopnje kažejo, da se opredeljujemo za zelo živ razvoj pa tudi za veliko obveznost. Odgovornosti in naloge so še toliko večje, ker bomo morali v tem obdobju reševati tudi nekatere zelo zapletene probleme iz prejšnjega obdobja.

Nagrajeni reševalci nagradne križanke ob dnevu rudarjev

Nagrade so dobili:

Millgoj Jarnovič, Aškerčeva 3, 63325 Šoštanj (1. nagrada — knjiga v vrednosti 150 dinarjev);
Marija Kolar, 63320 Velenje, p.p. 6 (2. nagrada — knjiga v vrednosti 100 dinarjev);
Ludvik Kukovec, Migojnice, 63302 Griže (3. nagrada — knjiga v vrednosti 50 dinarjev).

Nagrajenim reševalcem čestitamo, drugim pa želimo več sreče pri reševanju križank, ki jih bomo še objavili v Rudarju.

Rešitev križanke

VODORAVNO — Tretji julij, dan rudarjev; Stina; NaCl; trma; zid; skok čez kožo; topika; iver; allegretto; I; Ast; ja; Ljubljana; kje; trava; Kina; ar; melanž; SSR; D; agens; LO; Li; aar; tvar; piknik na gradu; srečno, rudarji; Esen; mah; Ed; AOK; slana; ki; LM; aku; snet; M; Aman; nikelin; ultrap; el; atn; cevi; zelenjavarka; ASK; kit; enako; in; Po; alat; Jaka; sirene; Bi; odrar; premog, črno zlato; deponiranje; RTV; nenapet; otrnek; Aca; TPI; Jizera.

Srečno!

Ponovno odločno protestiramo in zahtevamo

Delavci delovne organizacije Rudarsko-elektroenergetski kombinat Velenje ponovno odločno protestiramo proti sprejetima zakonoma, ki sta naperjena proti narodnostnim manjšinam v Avstriji. Zakona, ki ju je sprejela avstrijska vlada, pomenita kratitev osnovnih človekovih pravic — sta v nasprotju s sklepi helsinške konference, ki jih je podpisala tudi Avstrija.

Zahtevamo, da avstrijska vlada izpolni vse dolžnosti in obveznosti iz državne pogodbe, še posebej določila iz členov 7 in 9; da zagotovi vse pravice manjšinam in prepove vse neofašistične organizacije.

Protestiramo proti ravnanju avstrijske policije ob zadnjih dogodkih v Škocjanu, ki potrjuje, da nacizem v Avstriji še vedno živi.

Delavci rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje podpiramo pravičen boj naših manjšin v Avstriji proti nameravanemu preštevanju in zahtevamo naše vlade, da se sprejeta zakona v Avstriji ne izvedeta.

Velenje, 26. avgusta 1976

Delavci rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje

Pismo s to vsebino, ki smo ga sprejeli na naših protestnih zborih na obeh jaških, pri TE Šoštanj in pred Rudarsko 6 — Velenje v četrtek, 26. avgusta 1976, smo takoj po zborih poslali avstrijskemu veleposlaništvu v Beogradu in generalnemu konzulatu Republike Avstrije v Ljubljani, informativno pa še: Občinski konferenci SZDL Velenje, Občinskemu sindikalnemu svetu Velenje, Občinski konferenci ZK Velenje, Občinski konferenci ZSM Velenje, Skupščini občine Velenje, Republiškem svetu ZSS Ljubljana, Centralnemu komiteju ZKS Ljubljana, Republiški konferenci ZSMS Ljubljana, Skupščini SRS Ljubljana, Svetu ZSJ Beograd, Izvršnemu svetu skupščine SFRJ Beograd.

